

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI
FILOZOFICKÁ FAKULTA
KATEDRA SOCIOLOGIE A ANDRAGOGIKY
OBOR KULTURNÍ ANTROPOLOGIE

Vnímání křesťanských svátků očima imigrantů
(Ukrajinci a Vietnamci)

Bakalářská práce

Autorka: Kristýna Bartoňová

Vedoucí práce: Mgr. Eva Čermáková, Ph.D.

Olomouc, 2011

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci s názvem „Vnímání křesťanských svátků očima imigrantů“ zpracovala samostatně s využitím uvedené literatury a vlastních poznatků.

v Olomouci, dne 28. dubna 2011

.....
Kristýna Bartoňová

V úvodu chci poděkovat všem svým informátorům a informátorkám za to, že mi umožnili seznámit se s jejich světem a tím mi pomohli při tvorbě této práce. Mé díky patří zejména vedoucí práce Mgr. Evě Čermákové, Ph.D. za cenné rady, které mi poskytla a trpělivost, kterou se mnou měla při psaní této práce. Dále bych také chtěla poděkovat všem, kteří mi poskytovali rady a informace pro mou práci. Zejména panu Jaroslavovi Pickovi, který mi věnoval důležitou a méně dostupnou literaturu, ze které jsem mohla čerpat, Mgr. Uljaně Kholod, Ph.D. za cenné rady. V neposlední řadě také děkuji mé rodině a blízkým za trpělivost a oporu.

ANOTACE

Bakalářská práce se zabývá vlivem migrace na náboženský život migrujících. V teoretické části zpočátku objasním základní důležité pojmy související s prací. Dále se budu zabývat dvěma národnostmi, patřící k nejvíce zastoupeným menšinám v České republice a to Ukrajincům a Vietnamcům. Náboženství, která tyto dva národy charakterizuje, je pravoslaví a buddhismus. Stěžejní část práce bude orientována na tradiční hodnoty těchto dvou náboženství, na zvyky a tradice, které se vážou k těmto dvěma duchovním tradicím. Pozornost bude také zaměřena na význam a charakteristiku křesťanských svátků. Dále se budu zabývat právě imigranty žijícími v České republice, důvody migračních pohybů do České republiky, na jejich soužití, stupeň integrace s českou společností. Praktická část bude vycházet z rozhovorů a bude zaměřena na výzkum míry integrace imigrantů, zda-li převzali určité kulturní prvky a dodržují křesťanské svátky v podobě, jaká platí v České republice, či lpí na dodržování zvyklostí na základě své národní tradice a náboženských zvyků domovské země.

ABSTRACT

This thesis puts mind to the influence of migration on the religious life of migrants. In the theoretical part I am going to unreveal important terms related to this work. Further, I will deal with two nationalities, belonging to the most represented minority in the Czech Republic- Ukrainians and Vietnamese. Religion, which characterizes these two nations is the orthodoxy and Buddhism. The main part of the work will be focus on traditional values of these two religions, the customs and traditions that bind them to their spiritual traditions. Also I am going to focus on the importance and characteristics of Christian holidays. Further, I am going to deal with the rights of immigrants living in the Czech Republic, reasons for migration to the Czech Republic, their coexistence, the degree of integration with Czech society. The practical part comes from interwiev and will be focus on the degrese of integration research, whether migrants adopt certain cultural elements and observe Christian holidays like in the Czech Republic, and if they clinging to observance patterns according to their national traditions and religious customs of their home country.

Obsah

ANOTACE	4
ABSTRACT	4
Úvod	7
1. Vymezení důležitých pojmů.....	10
2. Stručný přehled- Ukrajina	13
2.1. Charakteristika Pravoslaví.....	13
2.1.1. Dějinný přehled	15
2.2. Pravoslaví na Ukrajině	16
2.2.1. Pravoslavná liturgická praxe na Ukrajině	17
3. Církevní kalendář	20
4. Svátky na Ukrajině	21
4.1. Pravoslavné Vánoce	21
4.2. Postní doba a Velikonoce	23
4.3. Svátek svatého Mikuláše	26
5. Stručný přehled- Vietnam	28
5.1. Náboženství ve Vietnamu	28
5.1.1. Charakteristika Buddhismu	30
5.1.1.1 Buddhistické obřady.....	32
5.1.2. Buddhismus ve Vietnamu	32
6. Kalendář aneb vnímání času u Vietnamců.....	34
7. Svátky Vietnamu	35
7.1. Tet Nguyen Dan (zkráceně Tet)	36
7.2. Svátek ducha rodinného krbu	40
7.3. Ostatní významné a tradiční vietnamské svátky	40
8. Tradice ČR.....	42
8.1. Vánoce v České republice	42
8.2. České Velikonoce.....	44
8.3. Česko a svátek sv. Mikuláše	46
9. Ukrajinci a migrace	47
10. Vietnamci a migrace.....	49

1. Výzkum na vzorku vietnamské a ukrajinské menšiny v ČR	52
1.1. Problém a cíl výzkumu.....	52
1.2. Výzkumné otázky.....	53
1.3. Zkoumaný vzorek a jeho charakteristika	54
1.4. Výzkumná metoda sběru dat, zpracování a analýza.....	56
1.5. Výsledky výzkumu.....	57
1.5.1. Ukrajinci	58
1.5.1.1. Důvody migrace	58
1.5.1.2. Náboženské svátky	59
1.5.1.3. Ostatní svátky	61
1.5.2. Vietnamci	61
1.5.2.1. Důvody migrace	61
1.5.2.2. Náboženské svátky	62
1.6. Zodpovězení určených výzkumných otázek	64
1.7. Diskuze.....	71
1.8. Shrnutí	73
Závěr.....	75
Seznam použité literatury	77

Úvod

Novodobý svět a to, jak je formován, je charakterizován pohybem. Kamkoli se rozhlédneme, pohlédneme, zaregistrujeme pohyb. Ať už je toto slovo chápáno jako fyzikální úkon našeho těla, či symbolické označení pro horizontální či vertikální pohyb na sociálním žebříčku, vyskytuje se v životě každého z nás. Pro tuto práci a také pro mne vystihuje slovo pohyb migrační proces a změny s ním spojené. Velmi obecně řečeno, by se dala tato práce charakterizovat slovy pohyb, (ne)změna.

Jak již bylo ostatně řečeno, slovo pohyb bych pro charakteristiku práce použila, protože migrace je určitým pohybem obyvatelstva. Slovo změna má v souvislosti s touto prací poněkud rozsáhlejší význam. Migranti přicházející do hostitelské země se totiž musí potýkat s velkým množstvím změn, které, troufám si tvrdit, ač mohu posoudit pouze z pohledu nezúčastněného pozorovatele, jsou pro ně nevyhnutelné. Musí se vyrovnat se změnou kulturního prostředí, novým jazykem, s minimem kontaktů. Odvážím se posoudit, že kulturní změna je nejrazantnější a nejvíce pozorovatelná. I přesto, že se může jednat o dvě zdánlivě sobě podobné kultury a kulturní styly, vždy se jedinec musí s nějakou změnou potýkat. Nový život v hostitelské zemi je pro ně, s nadsázkou řečeno, jako přestěhování se do nového domu. Musíte se seznamovat s novým prostředím, s lidmi z vašeho okolí. Musíte se potýkat s novými životními podmínkami. Ale to už bychom příliš zacházeli do detailů.

Kvůli migraci se lidé musí potýkat nejenom s geografickou vzdáleností, ale také s kulturní a socializační. Ocitají se v novém, odlišném prostředí. Někdy, a není to výjimečné, nemusí dojít k úplné integraci s novou společností. Lidé si mohou ponechávat pro ně důležité kulturní zvyky a tradice, které jsou součástí jejich života a kterých se vzdát nechtějí. Právě touto částečnou integrací se budu zabývat ve své bakalářské práci.

Tato bakalářská práce vychází z přesvědčení, že velká část migrujících lidí (v mém případě Ukrajinci a Vietnamci migrující do ČR) se snaží ponechávat část své prvotní kulturní identity. Právě na tuto předchozí problematiku se zaměřím ve druhé části své práce. Do jaké míry se mění náboženský život migrujících? Mění se vůbec? Ponechávají si své náboženské přesvědčení a tradice a zvyky s ním spojené? Nebo se snaží dokonale splynout s novou kulturou? Na tyto otázky se zaměřím ve svém kvalitativním výzkumu.

Práce je rozdělena do několika částí. Jak jsem již výše uvedla, zaměřuji se na ukrajinskou a vietnamskou společnost v České republice. V první části práce osvětlím základní pojmy důležité pro tuto práci. V další části osvětlím ukrajinskou společnost, její náboženství a zvyky. Budu se tedy věnovat pravoslaví, jako hlavnímu náboženství na Ukrajině, krátce jeho dějinám, základní charakteristice. Poté se zaměřím na tradice a svátky, které z něj vyplývají a jsou významné v pravoslavné ukrajinské společnosti. Další část je soustředěna na vietnamskou část populace ČR. Zaměřila jsem se na hlavní náboženský proud ve Vietnamu, buddhismus a na jeho charakteristiku. Práce dále pokračuje osvětlením vietnamských tradic a svátků. Pro teoretickou úplnost krátce také zmíním vývoj migračního procesu, příčiny a důvody migrace.

V praktické výzkumné části se soustředím zejména na rozhovory s migranty a migrantkami. Tato část se zaměřuje na zkoumání vlivu a míry integrace v náboženství, na přístup a pohled pro migranty možná novému náboženství.

Teoretická východiska

1. Vymezení důležitých pojmů

Tato úvodní kapitola objasňuje některé důležité pojmy, které jsou v této práci často zmiňovány. Budeme se zmiňovat a charakterizovat pojmy jako je migrace, kultura, svátky, adaptace apod.

Migrace by se dala chápat jako stěhování členů dané populace do populace jiné. Lze ji také chápat jako změnu v trvalém bydlišti. V tomto ohledu je migrace dělena na vnitřní a mezinárodní. Vnitřní migrací chápeme jako změnu trvalého bydliště pouze v rámci dané země, kterou jednotlivec či nějaká skupina doposud obývá. Opakem je mezinárodní migrace, která znamená změnu trvalého bydliště a pobytu v odlišné zemi, než kterou jedinec či nějaká skupina doposud obývala.¹ J. Szczepanski migraci popisuje následovně: „*migrace neboli změna v geografickém prostoru, je spojena s přechodem do jiných pospolitostí*“.² V souvislosti s migrací se také zmiňuje pojem **emigrace**, kterou chápe jako přistěhování se do cizí země a **imigraci**, kterou chápe opačně, tedy jako navrácení se do své vlastní země.³

Česká republika je v mnoha případech cílovou zemí migrantů. Ve 20. a na počátku 21. století nastal velký zlom v české migraci. V roce 2003 byl v České republice přijat dokument *Zásady politiky vlády v oblasti migrace cizinců*, který si klade za úkol vymezit a vyjasnit směr české migrační politiky. Česká republika se také snaží legální migraci podporovat tím, že vytváří řadu projektů, které zvou obyvatele cizích zemí za prací právě do České republiky.⁴ Česká republika se tak v mnohých případech stává cílovou zemí pro migranty, kteří hledají práci, vzdělání, či lepší ekonomické zázemí.

Dalším neopomenutelným pojmem pro tuto práci je **menšina**. Dle mého uvážení by se dala chápat jako určité společenství lidí, které mají společné hodnoty, kulturu, jazyk, apod., avšak na území, ve kterém žijí, jsou odlišní od většiny a kvantitativně znevýhodněni. Encyklopedie charakterizuje menšinu jako „*skupinu lidí, které spojuje*

¹ Migrace. *Demografie* [online]. 2004-2009[24. března 2011]. Dostupné na <http://www.demografie.info/?cz_migrace=&PHPSESSID=dccb9f08e8cd6c53567572514dcb43d1>

² SZCZEPANSKI, J. *Základní sociologické pojmy*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1966. s. 155. ISBN 25-054-66.

³ SZCZEPANSKI, J. *Základní sociologické pojmy*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1966. s. 155. ISBN 25-054-66

⁴ Migrační politika České republiky. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2010 [24. března 2011]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx>>.

*společná pozitivní identita (program, kultura, jazyk, náboženství), odlišná vůči většině. Obvykle utvořena na základě rasy, náboženství, a politickém přesvědčení.“*⁵

Dalším pojmem, o kterém se zmíním, je **tradice**. Pod tímto slovem je možné představit si mnoho rozličných věcí a napadá nás spousta charakteristik. Dle mého uvážení bych tradici popsala jako určitý soubor kolektivního vědomí, který obsahuje mnoho zvyků a nepojmenovaných a neuvědomovaných aktivit, které lidé konají v souvislosti, či při nějaké příležitosti. Encyklopedie charakterizuje tradici jako „*souhrn myšlenkových, duchovních, uměleckých i praktických vědomostí, dovedností a postojů, které se předávají z generace na generaci, tím ji udržují, prohlubují a rozmnožují...*“⁶

Svátky jsou dny, které se nějakým způsobem vymykají a odlišují od všedních dnů. V tyto dny se například vzdává úcta k Bohu. V českém prostředí patří mezi svátky zejména Vánoce, Velikonoce a svátky spjaté se svatomariánským kultem.⁷

Dalším neopomenutelným pojmem je **přizpůsobování**. Přizpůsobování je určitý proces, který se váže ke zcela odlišné události, ve které se nacházíme. Kdy jsou do pozadí uvedeny předtím uznávané systémy chování. Může se například jednat o událost, ve které se ocitne emigrant. Ten se musí potýkat se zcela novou kulturou a společenskou organizací. Jednou z forem nebo, dalo by se říci, stupňů přizpůsobování je **akomodace**, a také **asimilace**. Zatímco akomodací rozumíme částečné přijetí prvků dané kultury, přičemž si však ponecháváme některé vlastní kulturní či jiné systémy za uznání druhých, asimilace je úplné splynutí s danou kulturou, přijetí jejich norem apod. a vymizení dosavadních hodnot a norem⁸

Kultura je velmi často diskutovaným pojmem. Váže se k ní mnoho charakteristik a popisů, co vlastně kultura je a co obsahuje. Dle mého názoru se jedná o seskupení hodnot, norem, ustáleného jednání, zvyků, tradic určité společnosti. Tyto hodnoty a normy společnost charakterizují a tím ji odlišují od ostatních společenství a tím ji činí jedinečnou. Dle R. F. Murphyho je kultura „celistvý systém významů, hodnot,

⁵ ABRAHÁMOVÁ, J. a kol. *Všeobecná encyklopedie ve 4 svazcích- 3. svazek*. 1. vydání. Praha: Diderot, 1997. s. 111. ISBN 80-85841-35-5.

⁶ ABRAHÁMOVÁ, J. a kol. *Všeobecná encyklopedie ve 4 svazcích- 4. svazek*. 1. vydání. Praha: Diderot, 1998. s. 429. ISBN 80-85841-37-1.

⁷ ABRAHÁMOVÁ, J. a kol. *Všeobecná encyklopedie ve 4 svazcích- 4. svazek*. 1. vydání. Praha: Diderot, 1998. s. 279. ISBN 80-85841-37-1.

⁸ SZCZEPANSKI, J. *Základní sociologické pojmy*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1966. s. 149. ISBN 25-054-66.

společenských norem, kterými se řídí členové dané společnosti a které prostřednictvím socializace předávají dalším generacím.“⁹

Touto kapitolou jsem chtěla objasnit důležité pojmy, se kterými budu nadále pracovat.

⁹ MURPHY, R.F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. s. 33. ISBN 978-80-86429-25-0.

2. Stručný přehled- Ukrajina

V této kapitole stručně uvedu základní údaje o Ukrajině. Hlavním cílem je seznámit se s důležitými charakteristikami pro Ukrajinu. Nebudu však zabíhat do přílišných detailů. Pro toto téma existuje spousta dostupné literatury, kde je možno se s problematikou seznámit hlouběji.

Ukrajina (ukrajinsky Україна), státním zřízením republika, leží v oblasti východní Evropy, zaujímá území o rozloze asi 603 tisíc km² a obývá jí více jak 45 milionů obyvatel. Hlavním městem země je Kyjev. Ukrajina sousedí, stejně jako Česká republika, se Slovenskem a Polskem, dále s Ruskem, Moldavskem, Rumunskem, Běloruskem a Maďarskem. Azovské a Černé moře vytváří jižní hranici Ukrajiny.

Povrch země zčásti tvoří Východoevropské roviny, pahorkatiny, vysočiny. Jižní část země je převážně rovinatá, tvořená stepmi. Největším pohořím jsou Karpaty a Krymské hory v oblasti poloostrova Krym.

Kontinentální podnebí převládá nad většinou Ukrajiny, oblast Krymu je už spíše subtropická.

Oficiálním jazykem je ukrajinština, ruština pouze v oblasti Krymu. Obyvatelstvo tvoří zejména Ukrajinci, Rusové, Tataři, Moldavané či Bulhaři. V zemi převládá zejména pravoslavná víra, avšak další rozšířenou formou je řeckokatolické křesťanství.¹⁰

2.1. Charakteristika Pravoslaví

Pravoslavná církev je jednou z významnějších a velmi rozšířených větví křesťanství. Vedle protestantismu a katolické církve je jednou, do povědomí „obyčejného“ lidu, poměrně rozšířenou vírou. I přesto, že se s ním mnoho lidí jistě setkalo, lze jen těžko odhadovat, jakými informacemi o pravoslaví, jeho liturgii, svátcích či tradicích lidé disponují. Proto bych velmi ráda v této následující kapitole popsala pravoslaví a jeho dějiny.

¹⁰ LANDMANN, R. *Encyklopedie zeměpisu světa*. 1. vydání. Ostrava, Knižní expres, 2009. s. 206. ISBN 978-80-7347-054-8.

Základním a určujícím znakem pravoslaví je zejména autentičnost bohoslužebného života. To znamená, že pravoslavný věřící neodvozuje správnost své víry tím, že jeho činy jsou v souladu s dogmaty a pravidly pravoslaví, ale zejména jeho aktivní přístup k bohoslužebnému dění je pro něj určující.¹¹

Pravoslavné církve nemají žádnou centrální organizaci, nepatří mezi ty, které jsou řízeny z Říma, tudíž se za své činy nezodpovídají papeži, nýbrž vlastním mocenským strukturám, které si vytvoří. Pravoslavná církev složená z mnoha lokálních církví, které spolu dohromady vytváří pravoslavné společenství. Každá jednotlivá církev je autokefální, tedy vedena vlastním vrcholným reprezentantem. „*Autokefalita (z řec. Autos=sám; kefalé=hlava) je nejvyšší stupeň samostatnosti a samosprávnosti, vyjádřený tím, že církev, již je autokefalita přiznána, sama rozhoduje o tom, koho postaví (zvolí) do svého čela. Autokefální církev nepodléhá pravomoci žádné jiné církve.*“¹² Vystrčil autokefální církev vysvětluje takto: „*Autokefální církev je ta, která tvoří samostatný celek na určitém území. Její hlavou je buď patriarcha, jde-li o církev většího významu, nebo metropolita, případně arcibiskup, jde-li o církev menší. Podmínkou pro vznik autokefality některé církve je, aby dosahovala alespoň tři biskupů, a aby byla schválena dosavadní mateřskou církví.*“¹³

Charakteristické uspořádání lokálních církví se začalo postupně vytvářet na počátku 2. století. Mezi nejznámější pravoslavné církve zejména patří patriarchát jeruzalémský, ekumenický patriarchát konstantinopolský a řecká pravoslavná církev, církev arménská, ruská pravoslavná církev (patriarchát moskevský), balkánské pravoslavné církve, polská a slovenská pravoslavná církev.

Pravoslavné církve nejsou sdruženy pod jedním správním celkem, avšak na principu sjednocené víry, na církevním učení, které se zakládá na svatém Písmu a posvátné tradici. Bohoslužby tato církev dle vzoru východních obřadů a současný západní ritus všakodmítá.¹⁴

¹¹ FILIPI, P. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. 2. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. s. 19-22 ISBN 80-885959-35-2.

¹² FILIPI, P. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. 2. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. s. 19. ISBN 80-885959-35-2.

¹³ VYSTRČIL, J. *Křesťanský východ*. 1. vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská Olomouc, 1992. s. 115.

¹⁴ FILIPI, P. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. 2. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. ISBN 80-885959-35-2.

2.1.1. Dějinný přehled

Pravoslaví, jak ho známe dnes, si určilo svou cestu samostatným historickým vývojem. V následujících několika řádcích se pokusím, co nejvystižněji, popsat stručnou historii vytváření pravoslavné církve.

O vlastních dějinách pravoslavné církve hovoříme v souvislosti se smrtí Ježíšových učedníků. Tyto křesťanské církve zpočátku šly stejným směrem a jejich věrouka se navzájem příliš nelišila. Ke štěpení začalo docházet v dalších století v důsledku mnoha politických, mocenských i věroučných rozporů. Je nutno podotknout, že původní křesťanské sbory měly stejné pravomoci a téměř se zde nevyskytovala nějaká hierarchie. Počátek vzniku hierarchie v církvi je spjat s rokem 292, kdy byla za císaře Diokleciána administrativně rozdělena východní a západní část. Každá tato část byla tvořena dvěma prefekturami, ty byly tvořeny civilními diecézemi. V západní části byl nejsilnější Řím, ve východní části se nacházelo center více. Poté se jako patriarcháty začaly nazývat některé církevní obce, jejichž tradice založení byla odvozována od apoštolů či důležitých autorit.¹⁵

Značný přelom v dějinách církve nastal vydáním Milánského ediktu, který se váže k roku 313. Byl vyhlášen císařem Konstantinem a měl vést k tolerování církve v Římské říši. Události se zkomplikovaly rokem 325, ve kterém se konal Niceský koncil, na kterém bylo vyhlášeno, že konkrétní území jsou podřazena sídlům církevních představitelů a tedy nad nimi vykonávají správu. Roztříštění křesťanské církve bylo ale také zčásti způsobeno rozdělením Římské říše na východní a západní část v roce 330 císařem Konstantinem Velikým, který přenesl své sídlo z Říma do Konstantinopolu, a který se díky tomu stal hlavním sídlem křesťanství na východě. V následující dekádě byl ovšem jediným uznávaným náboženstvím, což vedlo k tomu, že se církve stala jednou z mocných sil. Křesťanský východ musel čelit neustálému nátlaku ze strany římského biskupa. Stále více narůstalo napětí mezi východem a západem. Vše vyvrcholilo velkým schizmatem roku 1054. V tomto roce byla uvedena klatba na cařihradského patriarchu Michaela Kerulariema, který nesouhlasil se snahou římského papeže o obnovení církve. Výsledkem byla však protiklatba papeže. Touto událostí se

¹⁵ KOKAISL, P. *Geografie náboženství*. 1. vydání. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2009. ISBN 978-80-213-1935-6.

odštěpila východní církev pravoslavná.¹⁶ Obě klatby byly zrušeny až na 2. vatikánském koncilu konaném v roce 1965. Toto velké schizma a ještě mnoho ostatních faktorů, jako bylo například přenesení centra Impéria do Konstantinopole, způsobily vývojově odlišné klima na Východě a Západě. Zatímco západní církev měla pevnou organizaci (jako armáda), východ lpěl spíše na duchovnu a k Boží lásce. Mezi těmito „větlemi“ vznikaly nové spory, vedly se neustálé ekumenické koncily, tedy sněmy, které obsahovaly polemiky o formulování oficiálního vyznání víry. Jedním ze stěžejních sporů byl spor o tzv. „filioque“. Tento spor způsobil text nikajsko-cařihradského vyznání, který na Západě obsahoval informaci, že Duch svatý vychází nejen od Otce, ale i od Syna (filioque). Znění tohoto textu však nebylo Východem přijato.¹⁷ Díky misijní činnosti se pravoslaví dostalo do východní Evropy a v roce 988 vznikla v Kyjevě ruská pravoslavná církev. Po pádu Cařihradu se však centrum pravoslaví přesunulo na Rus a ve 14. století bylo sídlo metropolitů přesunuto z Kyjeva do Moskvy, o několik desítek let později vzniká samostatný patriarchát.¹⁸ Nové ideje zabraňují tomu, aby bylo možné sloučit věrouku pravoslaví s římskokatolickou věroukou.¹⁹

2.2. Pravoslaví na Ukrajině

K pravoslavné církvi se hlásí, hned po římskokatolické církvi, nejvíce křesťanů. Zejména obyvatelé Ruska, Řecka a ostatních slovanských zemí vyznávají pravoslaví. Velké komunity pravoslavných věřících jsou také v USA, Kanadě a Austrálii. Jsou to většinou imigranti, ze zemí, kde je pravoslaví jednou z hlavních církví.

Stejně jako v ostatních evropských státech, je i na Ukrajině ústavou dána svoboda náboženského vyznání. Náboženství na Ukrajině je poměrně hodně rozšířené. Na rozdíl od České republiky je zde církev oddělena od státu, tudíž žádná nemůže být prohlášena jako oficiální. V zásadě se dá říci, že západní Ukrajina a Halič jsou regiony,

¹⁶ KOKAISL, P. *Geografie náboženství*. 1. vydání. Praha : Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2009. s. 117-118. ISBN 978-80-213-1935-6

¹⁷ FILIPI, P. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. 2. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. s. 20-21. ISBN 80-885959-35-2

¹⁸ FILIPI, P. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví*. 2. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. s. 19-21. ISBN 80-885959-35-2.

¹⁹ Více informací o pravoslaví a jeho dějinách: KOKAISL, P. *Geografie náboženství*. 1. vydání. Praha : Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2009. s. 99- 179. ISBN 978-80-213-1935-6.

kde převládá církev řeckokatolická. Ukrajina patří mezi země, kde je pravoslaví nejrozšířenějším vyznáním víry, přičemž nejvíce věřících se vyskytuje ve venkovských či zemědělských lokalitách. Největší počet nábožensky založených lidí je zejména na západě Ukrajiny.

Mezi další církve, které se na Ukrajině vyznávají, patří Římskokatolická církev, protestantské církve, Islám a judaismus, ten je dnes pouze okrajovým náboženstvím i přesto, že zde byl v minulosti velmi rozšířený.

Pravoslaví je v této zemi roztříštěné do několika větví. Působí zde tři pravoslavné církve, které mají svou vlastní danou strukturu, hierarchii, kostely i představitele. Na východní Ukrajině (včetně jižní) převládá pravoslaví kyjevského nebo moskevského patriarchátu. Nejvyšší náboženskou organizací na Ukrajině však představuje pravoslavná církev Moskevského patriarchátu, která je řízena moskevským patriarchou. Kromě toho, věřící také vyznávají Ukrajinskou pravoslavnou církev Kyjevského patriarchátu, která byla založena roku 1992 a je tedy nejmladší. Formálně, se tato církev nachází pod jurisdikcí patriarchy konstantinopolského z Istanbulu. Ukrajinská autokefální pravoslavná církev je na Ukrajině další vyznávanou církví. Byla uvedena do chodu roku 1924, je zcela samostatná, původně byla založena na západní Ukrajině, která byla v té době součástí Polského státu.

Hlavními náboženskými centry na Ukrajině jsou tři, částečně jeskynní pravoslavné kláštery tzv. Lávra. Jsou to vlastně kláštery s velkými pravomocemi, těmto klášterům pak podléhají, spadají do sfér vlivu, ostatní kláštery. Patří mezi ně Kyjevskopečerká lávra, největší klášterní komplex na Ukrajině, dále Počajivská lávra nacházející se na západě Ukrajiny a Svjatohirská lávra, která se nachází na východě Ukrajiny v Donecké oblasti.

2.2.1. Pravoslavná liturgická praxe na Ukrajině

Abychom lépe pronikly do vnímání a chápání světa pravoslavné církve je dle mého názoru dobré, popsat si pravoslavné rity, které doprovází věřící jejich životem. Liturgická praxe je pro věřící velmi důležitým projevem jejich víry. Mohou tak ukázat svou oddanost k bohu. Dalo by se říci, že bohoslužba je velkým důkazem jejich zbožnosti.

Jak už bylo řečeno, pravoslavná církev slouží bohoslužby po vzoru tradice východních obřadů. Řecké a slovanské pravoslavné církve používají byzantský ritus.

Pravoslavní křesťané věří, že nejlepším způsobem života je ve společenství pravoslavné církve, protože ke spáse je nutné přijímat svátosti, tedy svaté Tajiny. Cílem člověka by tedy mělo být, dle pravoslaví, sjednocení, „zbožštění“ s Bohem.

Velké množství tradic se v pravoslaví váže k Panně Marii, která je zde uctívána a zdůrazňována především jako hlavní Matka Bohorodička Theotokos.

Stejně jako římskokatolická církev tak i pravoslavná církev uznává sedm svátostí, které označuje jako svaté tajiny. Tento pojem „tajiny“ lze chápat hned z několika pohledů. Pravoslaví tímto naznačuje, že se jedná o něco, čeho se nelze dotknout, spatřit, něco, čemu lidské chápání nedokáže sáhnout. K těmto tajinám mají přístup pouze praví pravoslavní křesťané. Dalo by se to také vysvětlit jako něco, přes co na nás Bůh působí. Eucharistie je v pravoslaví chápána jako nejvyšší možná tajina, tedy společenství s Bohem. Je také středem pravoslavné liturgie.

Lze říci, že průběh obřadu je spíše konzervativněji založen. Ve srovnání s katolickou bohoslužbou je ta pravoslavná delší, avšak bez použití jakýchkoli hudebních nástrojů, či hudebního doprovodu. Nejčastěji je používána Božská liturgie sv. Jana Zlatoústého. Také oděv kněze se odlišuje od oděvu katolického kněze. V pravoslavných a východních církvích se oděv liší svým tvarem i názvem²⁰ Další odlišností také je, že kněz není v tak přímém kontaktu s lidem, je otočen k lidu zády, tedy dívá se stejným směrem jako oni.

Liturgickým jazykem na Ukrajině je především staroslověnština nebo spíše církevní slovanština (tento termín je přesnější). V posledních deseti, či patnácti letech se začíná důrazně zavádět ukrajinština.

S bohoslužbou je také tradičně spjat kostel, jako místo konání. Samotná mše neboli liturgie, je závislá na účasti lidu. Při každé mši má být dle pravidel účasten jáhen, který je pojítkem mezi knězem a věřícím. Lid se s jáhnem modlí a zpívá tzv. stenie jinak zvané přímlyvy. Mezitím je kněz k lidu otočen zády a některé části modlitby se modlí sám a potichu.²¹

Východní liturgie zaznamenává všechny části mše, které se vyskytují i u nás. Ve východní mši se vyskytuje více zpěvu, modliteb. Svátosti jsou používány ve stejné míře

²⁰ BUBNIK, T. *Základy religionistiky : světová náboženství, nová náboženská hnutí a religionistika*. 2. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice 2010. s 240-242. ISBN 978-80-7395-288-4.

²¹ VYSTRČIL, J. *Křesťanský východ*. 1. vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská Olomouc, 1992. s. 125.

jako u nás. Objevuje se i křest, se kterým je spjato biřmování. Také manželství je zde chápáno jako jedna z velkých svátostí. Existují dny, kdy jsou oddavky zakázány (např. od 15. listopadu do 6. ledna, od masopustní neděle po 1. neděli po Božím velikonočním hodu)²²

Obecně lze tedy říci, že pravoslavná praxe má s tou naší mnoho společného, avšak vyskytují se rozdíly. Rozdíly, dle mého názoru, pramení zejména ve větší míře zbožnosti věřících. To, nám ostatně dokládá i zdobenost pravoslavných chrámů, jeho interiér a průběh bohoslužby.

²² VYSTRČIL, J. *Křesťanský východ*. 1. vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská Olomouc, 1992. s. 115.

3. Církevní kalendář

Pro potřeby pochopení vnímání liturgického času, je dle mého názoru dobré si, alespoň stručně, ujasnit uspořádání roku v pravoslavné církvi.

Křesťanský bohoslužebný liturgický rok se řídí liturgickým uspořádáním dne a také liturgickým kalendářem. Týden začíná nedělí, jako prvním dnem v novém týdnu, současně je ale neděle chápána jako den odpočinku a slavnosti.²³

Římská církev užívá kalendář gregoriánský, který byl zaveden papežem Řehořem XIII. v 16. století a je základem i pro kalendář civilní. Naproti tomu východní církve si uchovaly starší juliánský kalendář. Právě z tohoto důvodu se pravoslavné svátky rozcházejí s daty katolických svátků. I na Ukrajině se církevní svátky odvíjí od kalendáře juliánského. Juliánský kalendář se od toho gregoriánského odlišuje o 13,5-14 dnů.

Pravoslavný církevní kalendář je založen na dvou principech. Skládá se z dvou kalendářních okruhů. Z kalendáře pohyblivého, se kterým souvisí svátky, jejichž datum je každým rokem odlišné, každým rokem se mění. Mezi pohyblivé svátky patří například Květná neděle, Nanebevzetí Kristovo či seslání Ducha svatého apoštolům. Druhým kalendářním okruhem je kalendář pevný, což nám napovídá, že se jedná o svátky, jejichž datum je pevně dáno. Určuje zejména datum svátku každého světce, většinou se jedná o významné svaté z hlediska celé pravoslavné církve, ale i některé větší svátky. Což je například Narození Krista, spadající na pevné datum 25. prosince, nebo Vánoce.

S těmito odlišnostmi v církevním kalendáři tradičně souvisejí odlišná data slavení určitých křesťanských svátků. Velikonoce se tradičně většinou slaví ve stejném termínu, avšak Vánoce připadají na pozdější datum (více v kapitole svátky) a období, které předchází Vánocům je jinak rozděleno a také se nazývá jinak, než advent.

Jak v západní, tak i ve východní tradici se slaví odlišné svátky. Tyto svátky nám připomínají množství světců, datum těchto oslav má své pevné místo v kalendáři, které je nezávislé na liturgických dobách. Dle liturgických předpisů je možné kombinovat liturgické doby (temporály) a pevné svátky (sanktorály).²⁴

²³ BUBNIK, T. *Základy religionistiky : světová náboženství, nová náboženská hnutí a religionistika*. 2. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice 2010. s 242. ISBN 978-80-7395-288-4.

²⁴ BUBNIK, T. *Základy religionistiky : světová náboženství, nová náboženská hnutí a religionistika*. 2. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice 2010. s 242. ISBN 978-80-7395-288-4.

4. Svátky na Ukrajině

Ukrajina patří mezi jedny z nejpravoslavnějších zemí na světě. Jak jsem už výše uvedla, pravoslaví používá juliánský kalendář, což znamená, že se některé svátky slaví v odlišném datu, než jak tomu je u nás.

Obecně lze však říci, že Ukrajinci jsou věrní svým tradicím. Je to pro ně důvod, proč se sejít, podělit se o své zkušenosti, uvařit si tradiční jídlo, zazpívat si, povесelit se.

Mezi hlavní pravoslavné svátky patří následující :

- *Vánoční svátek*- 6. ledna
- *Svátek „velkých teologů“* Basilik Veliký, Jan Chrysostomos (Zlatouústý), Řehoř z Nazianzu (Teolog):- 12. února
- *Zvěstování Bohorodice*- 25. března
- *Vjezd Páně do Jeruzaléma*- neděle v šestém týdnu Velkého půstu
- *Slavnost na Nebevzetí Páně, 40 dní po Velikonocích*- květen (čtvrtek)
- *Seslání Ducha svatého*- Padesátnice- padesátý den po Velikonocích
- *Zjevení Páně*- 6. srpna
- *Zesnutí Bohorodičky*- 28. srpna
- *Narození Bohorodice*- 8. září
- *Den svatého Mikuláše*- 19. prosince
- *Obětování Páně*- 25. prosince

4.1. Pravoslavné Vánoce

Dá se říci, že Vánoce patří mezi ty nejvýznamnější svátky v roce. Je to doba, kdy se rodina schází pohromadě. Významné jsou nejen z hlediska sociálního a kulturního, ale zejména z hlediska duchovního. Vánoce jsou svátkem velmi emocionálně založeným, pro věřící jsou důležitým dnem symbolizujícím Boží Vtělení.²⁵

Ukrajinské Vánoce se nazývají Rizdvo a jelikož je používán juliánský kalendář, nespadá toto datum na 24. prosince, ale tradičně se slaví 6. ledna, což představuje posun

²⁵ KIRSTE, R. a SCHULTZE, H. a TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2002. s. 43. ISBN 80-7021-588-7.

asi o čtrnáct dní od kalendáře gregoriánského. Čas vánočních svátků trvá na Ukrajině přes dvacet dnů až do svátku sv. Jana Křtitele 19. ledna.

Datum 6. ledna představuje den Svaté večeře (tzv. vertep- betlém), což je český ekvivalent pro Štědrý den i přesto, že „Štědrým“ je nazýván až den 13. ledna. Symbolem tohoto svátku je postava svatého Nicholase, který je transformován do podoby Dědy Mráze (Did Moroz). Ten také zanechává dárky pod vánočním stromem. Celý den by měl být určen pouze přípravě Svaté večeře. Ta by měla obsahovat nejméně dvanáct pokrmů. A stejně jako je tomu v českých rodinách by měl být sudý počet talířů nachystán na stole. Vždy se totiž počítá s nějakým návštěvníkem, poutníkem. Pokud neprijde, je porce ponechána Duchům předků. Nejprve je připravovaná ryba, jejíž šupiny si rodina nechává schované v červeném pytlíku nad dveřmi. Šupiny ryby by měly nadcházející rok přinést členům rodiny lásku.

Známým pokrmem je tzv. „kuťja“. Jedná se o pokrm, který je podáván na počátku a konci vánočního období (Štědrého dne je nazýván jako tzv. „bahata kuťja, po Zjevení Páně- tzv. holodna kuťja). Je připravována z pšenice, rýže, máku, medu, ořechů, rozinek a kandovaného ovoce.²⁶

Dalším svátečním jídlem je také boršč, pampušky, což jsou malé žemle, hrách, zelné závitky plněné rýží. Pravidlem je, že by každý u stolu měl ochutnat alespoň malou část každého pokrmu. Po večeři se jídlo, které zbylo, zejména ovšem kuťja, nechává na stole pro již zmíněné Duchy předků, kteří ke stolu usedají jako druzí.

Vánoce na Ukrajině jsou také doprovázeny mnoha zvyky a rituály. V tento den by se také, stejně jako u nás, měl držet půst. Den věřících probíhá tak, že ráno vstávají brzy, na znamení toho, aby během roku nikdy nezaspali. Hodí do vody stříbrnou minci a v této vodě poté očistí svůj obličej. Věří totiž, že pokud ten den proběhnou nějaké hádky, bude tomu tak i po celý příští rok, čemuž se takto chtějí vyhnout. Dalším tradičním zvykem je zdobení vánočního stromečku (tzv. Novorična Jalynka). Ten je zdoben jablky a ořechy, které by měly v novém roce přinést krásu, zdraví, štěstí a potomky. Na západní Ukrajině patří také mezi jedny ze symbolů Vánoc tzv. Diech, což je svazek pšenice nebo žita, který je vytvořen do zvláštního tvaru. Je to symbol prosperity do nového roku. Stejně jako u nás na Nový rok, by v tento den nemělo vyset žádné prádlo. Pokud by nějaké prádlo viselo, mohlo by to mít dle pověry takové následky, že současné problémy, které rodina má, zůstanou i v budoucnu. Mladé dívky

²⁶ PAVLÍKOVÁ, E. a SLÁDEK, K. a kol. *Sociální situace a religiozita ukrajinským migrantů v ČR*. 1. vydání. Červený Kostelec: Nakladatelství Pavel Mervart, 2009. s. 25 ISBN 978-80-86818-95-9.

si v tento den mohou hádat svůj osud prostřednictvím kousku ryby, která je připravena k večeři. Část ryby se umístí na podlahu a dle toho, čí kus ryby sní pes dřívě, ta dívka se vdá první. Po Svaté večeři chodí děti koledovat.

I když Vánocům není dávána taková váha jako Velikonocům, stále patří Vánoce mezi významné náboženské a také rodinné svátky. Počínaje 19. stoletím se začínají Vánoce měnit spíše v rodinný svátek. Důležité je však také zmínit dobu Sovětského svazu, kdy byly všechny náboženské svátky zakázány a zrušeny. Dalo by se říci, že se tak všechny vánoční zvyky a tradice přesunuly na oslavy Nového roku. Právě z tohoto důvodu je tento den velmi oblíbeným a některé státy bývalého Sovětského svazu jej dodnes považují za Vánoce.²⁷

Podle mého mínění, se tato změna chápání svátku týká, z neopomenutelného důvodu, velké komercializace Vánoc. Lidé chtějí dávat, pokud mohou, co nejhodnotnější dary a při tom, zapomínají na hlavní podstatu tohoto období.

4.2. Postní doba a Velikonoce

Podobně jako to platí v České republice, kde je doba Velikonoc významnou křesťanskou událostí, tak i na Ukrajině, ale v ostatních zemích, kde je vysoká religiozita obyvatelstva, jsou Velikonoce a doba kolem tohoto svátku, velmi významná. Už od dávných dob je toto období spojeno s mnoha tradicemi a zvyky.

Velikonoce, ukrajinsky Pascha, jsou pro všechny pravoslavné tím největším svátkem v roce. Dalo by se říci, že všechny ostatní a následující neděle v roce jsou připomínkou tohoto velkého dne věřících. Velikonoce, jsou slavností zmrtnýchvstání Páně a jsou také nejvýznamnějším a zároveň nejstarším svátkem věřících. Tento svátek v sobě ukrývá symbol vítězství života nad smrtí.²⁸

Určení data, ve kterém se budou Velikonoce konat, se stalo stěžejní otázkou při vytváření kalendáře právě z toho důvodu, protože určení dat pohyblivých svátků se odvozuje právě od Velikonočního období.

Velikonoce byly východními křesťany slaveny z počátku společně s židovským svátkem pesachem, který připomínal exodus z Egypta a původně se slavil 14. den

²⁷ KIRSTE, R. a SCHULTZE, H. a TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2002. s. 43. ISBN 80-7021-588-7.

²⁸ KIRSTE, R. a SCHULTZE, H. a TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2002. s. 43. ISBN 80-7021-588-7.

nisanu. Jenže v této době byl slaven také jiný svátek křesťany, který měl symbolizovat Kristovo ukřižování. Tyto události vedly ke sporům, kdy se tedy budou Velikonoce oslavovat. V centru sporu stáli především křesťanské autority v Římě, které zastávaly názor, že by se Velikonoce měly vymanit ze 14. nisanu. Zastánci západní praxe na druhou stranu prosazovali názor, aby se pašije vázaly na pátek a vzkříšení Krista vždy na následující neděli. V roce 325 se konal niceský koncil, na kterém bylo rozhodnuto, že se Velikonoce budou konat první neděli po prvním jarním úplňku.

První období těchto svátků, dalo by se říci, je doba tzv. „předpostní“. Ta předchází době postní a velikonočům. V této době se věřící připravují na období velkého čtyřicetidenního půstu. Nejprve, den po masopustní neděli, omezují masitá jídla. Následně omezují pokrmy mléčné a vejce, to hned po neděli propustní. Po neděli propustní již následuje období velkého půstu, tedy velkopostní doba. Dle zdrojů z 11. století, které máme k dispozici a kde je datována postní doba, můžeme říci, že půst byl záležitostí pouze dne Kristovy smrti a jídlo, které zbylo, se dávalo chudých lidem. Později se tradice držení půstu rozšířila na bílou sobotu („Strasna subota“) a na Velikonoční neděli. Během několika dalších dob se půst rozšířil na Svatý týden před Velikonočním pondělím.²⁹

Období Velkého postu trvá šest neděl. První velkopostní neděle je nazývána Vítězství pravoslaví. Tento název je odvozen od doby, kdy se během ní konala oslava pravoslavné víry. Již v sobotu před nedělí nastává však na Ukrajině půst. V této době nosily ukrajinské ženy do kostela jídlo, a byla konána tryzna za zemřelé příbuzné.³⁰ Třetí neděle velkého půstu je tzv. Neděle uctívání sv. Kříže. Což signalizuje znamení vítězství Ježíše Krista nad smrtí. Pátý týden půstu je nazýván „pochvalný“. Tento název celého týdne je odvozen od Svátku Svaté Bohorodičky, který se koná v sobotu tohoto postního pátého týdne. Tento den by se dle tradičních pověr nemělo vůbec pracovat, pouze sázet či sít.³¹ Šestá neděle je tradičně nazývána Květnou nedělí. V tento den se při bohoslužbách světi kvetoucí ratolesti na vyjádření pocty a výraz setkávání se s Ježíšem Kristem. Při vstupu do Jeruzaléma, kde byl ukřižován, byl lidmi vítán při jeho příjezdu, lidé mávali těmito květy.

²⁹ GAZDOŠOVÁ O. a kol. *Ukrajnistika: minulost, přítomnost, budoucnost (sborník vědeckých prací)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 193-194. ISBN 978-80-210-4964-2.

³⁰ GAZDOŠOVÁ O. a kol. *Ukrajnistika: minulost, přítomnost, budoucnost (sborník vědeckých prací)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 194. ISBN 978-80-210-4964-2.

³¹ GAZDOŠOVÁ O. a kol. *Ukrajnistika: minulost, přítomnost, budoucnost (sborník vědeckých prací)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 195. ISBN 978-80-210-4964-2.

Po květné neděli následuje paschální, Velký týden, který trvá od neděle po následující neděli a každý jeho den je nazýván „velkým“. Všechny bohoslužby, které se v tomto týdnu konají, vzdávají poctu Ježíši Kristu a vyjadřují jeho bolest, ukřižování a pohřbení. Každý den je zasvěcen jinému tématu. Na Velkou středu si například pravoslavní věřící připomínají zradu Jidášovu, na Velký čtvrtek je připomínána poslední večeře Ježíše Krista. Možno se také setkat s názvy jako „čistý“, „živý“. Čtvrtek je z hlediska Ukrajinců považován za nejvýznamnější den v tomto týdnu. Je dnem očisty, lidé uklízejí svá obydlí a domácnosti. Velký pátek připomíná věřícím soud, který nespravedlivě potrestal Ježíše Krista, Kristovo ukřižování i jeho pohřbení. Věřící lidé by v tento den neměli vůbec jíst, dokud se nesetkají s tzv. „plaščanycja“, což je rouška zobrazující Kristovo tělo v hrobě. Mezi tabu, které spojují tento den, patří také zákaz zpívat, šít. Tradičním pokrmem pro tento den je „pasok“ (tradičně se připodobňuje k mazanci)³². Před půlnocí, po níž následuje Velká sobota, jsou v pravoslavných kostelech slouženy tzv. půlnočnice. Při této bohoslužbě kněz položí plátno na oltář, kde zůstane čtyřicet dní, až do doby Nanebevzetí Páně, po níž je znovu uschováno do Božího hrobu. O velikonoční sobotě jsou na Ukrajině zdobeny tzv. „krašanky“ (kraslice). O půlnoci, tedy přechod mezi Velkou sobotou a nedělí, je nazýváno jako velikonoční jitřní a koná se sváteční církevní průvod, který je doprovázen křížem, korouhví, svícemi, obrazy svatých a evangeliářem. Během tohoto slavnostního průvodu jsou zpívány radostné písně. Po půlnoci jsou oslavy přemístěny do chrámu, který je slavnostně vyzdoben, stále se zpívají radostné písně. Věřící také nosí do kostelů pasku (mazanec) a jiné různé pokrmy. Po konci obřadu následuje svěcení pokrmů a liturgie sv. Jana Zlatouštěho. Po návratu z kostela domů, následuje několik tradičních zvyků jako je mazání celého obličeje sádlem (aby byla kůže chráněna před vlivy ročních období), hospodáři obchází své pozemky a sypou okolí svého domu solí, lidé také navštěvují hřbitovy, modlí se za zesnulé příbuzné a k hrobům nosí zdobené kraslice a zdobí hroby věnečky.³³

Velikonoční pondělí, které se nazývá „voločilným“, je na Ukrajině ve znamení návštěv. Lidé obdarovávají své příbuzné či známé obarvenými vajíčky. Také děti chodí na návštěvy, kde povídají nějaké říkanky, či básničky a za to následuje, ať už finanční či materiální odměna. Pro Velikonoční pondělí se také můžeme setkat s názvem „oblyvanyj ponedilok“, kdy podle tradice chlapci polévají děvčata vodou či parfémem.

³² GAZDOŠOVÁ O. a kol. *Ukrajnistika: minulosť, přítomnosť, budúcnosť (sborník vědeckých prací)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 195-196. ISBN 978-80-210-4964-2.

³³ GAZDOŠOVÁ O. a kol. *Ukrajnistika: minulosť, přítomnosť, budúcnosť (sborník vědeckých prací)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 195-196. ISBN 978-80-210-4964-2.

Tento zvyk, je spojený s očistou těla a jak je nám známo můžeme se s ním setkat i v ČR (dívky polévají chlapce následující den po Velikonočním pondělí).³⁴

Po Velkém týdnu, který končí paschální nedělí, následuje Paschální období, které trvá čtyřicet dnů, až do doby Nanebevzetí Páně. První týden v paschálním období se nazývá Světlym týdnem. Během této doby se zpívají písně, zejména hymnus „Vstal z mrtvých Kristus“. Jak už jsem výše uvedla, čtyřicátý den po paschální neděli, připadá na svátek Nanebevzetí Páně, který vždy připadá na čtvrtek. Právě tímto svátkem vždy končí paschální období.

Klasickým velikonočním pokrmem na Ukrajině, je stejně jako u nás mazanec, lidově nazýván „kulič paschalnyj“.

Jak můžeme vidět, v mnohém se ukrajinské pravoslavné Velikonoce liší od těch českých. Avšak i přesto, že mají Ukrajinci odlišné například tradice či způsob oslav, jedno zdá se být společné. A to vzdávání díky, projevy náklonnosti a víru k bohu.

4.3. Svátek svatého Mikuláše

Stejně jako v České republice i na Ukrajině je velmi oblíbený svátek svatého Mikuláše. Prostřednictvím tohoto exkurzu pohlédneme do této tradice, která se v mnohém liší od podoby českého pojetí svátku sv. Mikuláše.

I přesto, že adventní období již v tuto dobu probíhá, dalo by se říci, že svátek svatého Mikuláše, který připadá na 19. prosince (jak jsem již uvedla díky juliánskému kalendáři), je velkým signálem blížících se Vánoc.

Tento den připomíná biskupa Mikuláše z Myry (některá literatura uvádí z Bari), který žil ve 4. století na pobřeží dnešního Turecka. Dle lidových pověr sestupuje Mikuláš z nebe na zem a rozděljuje dárky lidem. Jedna z nejznámějších legend o Mikuláši praví, kdy jako biskup podaroval tři dívky na pokraji nouze a tím je zachránil od práce v nevěstinci.³⁵

Tato tradice pochází pravděpodobně z doby středověkého Německa, kdy rodiče dětem tajně dávaly dárky a děti pak poté věřily v zázraky tohoto světce. Dětem se

³⁴ GAZDOŠOVÁ O. a kol. *Ukrajnistika: minulosť, přítomnosť, budúcnosť (sborník vědeckých prací)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 196-197. ISBN 978-80-210-4964-2.

³⁵ VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*. 3. vydání. Praha: Libri, 2002. s. 41-42. ISBN 80-7277-132-9.

dávaly dobroty v podobě ořechů, sušeného ovoce, také školní potřeby či hračky, které se ukrývaly ke krbu do bot či punčoch.

Svátek svatého Mikuláše je na Ukrajině odlišný od toho, jak jej známe v České republice. Jedná se spíše o dětský předvánoční svátek. Podle ukrajinské tradice přináší Mikuláš v noci z 18. na 19. prosince dětem menší dárky, které většinou ukrývá pod polštář. Můžeme se také setkat s tradicí, kdy děti píší Mikuláškovi dopis. Zde děti popisují, co vše se naučily a jakou odměnu za to očekávají. Tento zvyk však převažuje spíše na západní Ukrajině.

Součástí svátku sv. Mikuláše jsou také už tradiční slavnostní obědy. Při tomto obědě se podává speciální rituální pšeničné pivo a také med. Dalším zvykem je také čekání na tzv. „polaznyka“. Jedná se o muže, který navštíví danou rodinu a věští jí její následující rok, zda se bude mít rodina dobře, bude mít dostatek zdraví a peněz.

Tradice a kult svatého Mikuláše pronikl z Východu na Západ. Již od 8. století byl zaveden svatomikulášský kult v Rusku a od této doby jsou stále každoroční průvody na počest tohoto světce. S představou o podobě svatého Mikuláše se můžeme setkat například na ukrajinských známkách, kde je zobrazen Mikuláš, jak dětem ukrývá dárky pod polštář.

Závěrem lze říci, že Na Ukrajině se svátek svatého Mikuláše v mnohém liší od české podoby svátku sv. Mikuláše. Liší se nejen datem, ke kterému je tento den vázán, ale také tradicemi a zvyky, které jej provázejí.

5. Stručný přehled- Vietnam

Cílem této kapitoly je zejména informovat o základních faktech a týkajících se Vietnamu. Tématem se však nebudu zabývat příliš podrobně, neboť není hlavním cílem této práce tato problematika. Do současnosti bylo vydáno mnoho knih zabývajících se touto problematikou

Oficiálním názvem této země je Vietnamská socialistická republika (vietnamsky *Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam*). Leží v jihovýchodní Asii, situována na poloostrově Zadní Indie, v jeho východní části. Pobřeží omývá Jihočínské moře. Sousedí se státy Kambodža, Laos, Čína. Součástí země je také mnoho ostrovů. Mezi ty známější patří například ostrovy Phu quo.

Úředním jazykem je vietnamština. Vietnam má přes 85 milionů obyvatel rozmístěné na území o rozloze téměř 330 000 km². Hlavním městem je Hanoj, mezi další známá města patří Saigon, druhé největší město Vietnamu, či město Can tho ležící na řece Mekong.

Severní a západní část země je převážně hornatá. Severní části země vévodí Rudá řeka protékající Hanojí. Na jihu pramení největší řeka v Číně Mekong. V zemi vládne komunistická strana.³⁶

5.1. Náboženství ve Vietnamu

V této kapitole, bych ráda zmínila, jak Vietnamci chápou svět, jaká tradiční náboženství u nich převažují. Tyto bazální informace nám poskytnou alespoň základní náhled do jejich víry a vnímání života.

Staří Vietové byli tradičně animisté, kteří věřili, že všechno živé, ale i živly, přírodní útvary, mají duše. Již po mnoho staletí je charakteristickým rysem vietnamské duchovní kultury tzv. kult předků. Jedná se o ucelený soubor rituálů a představ. Zároveň také Vietnamci věřili, že existuje jakási duchovní stránka člověka, která se skládá z posvátna nazývaného jako *hồn* a z nemateriální esence *vía* nebo *phách*, která oživuje tělo. Dle této myšlenky má člověk několik duší, které mohou ve spánku či bezvědomí volně cestovat. Pokud došlo ke smrti člověka, tyto duše vstoupily do jiného světa, nebo

³⁶ PICKA, J. *Vietnam: země pod obratníkem Raka*. 1. vydání. Olomouc: Poznání, 2007. s. 10-12. ISBN 978-80-86606-65-1.

„uvízly“ na pomezí, a tak bloudily či trápily a strašily živé bytosti. Avšak i po smrti člověka je jeho duše v neustálém kontaktu se světem. Mrtvý se často vměšuje do záležitostí své rodiny, může jí působit dobro, ale i zlo.

Hlavním a nejdůležitějším prvkem „kultu předků“ je oltář předků. Jedná se o vyzdobené tabulky, často umístěné na polici, či stolku. Na těchto tabulkách se nachází jméno zesnulého, či jeho fotka a v okolí jsou různé dekorativní předměty, které však mají svůj význam. Zejména v období pro Vietnamce nejvýznamnějších svátků jsou u těchto oltářů zapalovány vonné tyčinky, kladeny nejrůznější obětiny, jako papírové peníze, rýže či pálenka a odříkávány modlitby. Tímto aktem si chce rodina naklonit zemřelého na svou stranu, aby jim neškodil.³⁷

Co se týče víry, hlavním náboženstvím směrem ve Vietnamu je buddhismus, který vyznává více jak polovina lidí v této zemi. Buddhismus se do země zřejmě dostal díky námořnímu obchodu mezi Indií, jihovýchodní Asií a Čínou. Byl do Vietnamu přinesen misionáři, kteří cestovali mezi Indií a čínskou říší okolo počátku 1. století po Kristu.³⁸ Největší rozmach zažil buddhismus v 11.-15. století, kdy se sami králové prohlašovali za patriarchy škol a buddhističtí mniši fungovali u dvora jako rádci krále. Mnoho buddhistickým mnichů se také účastnilo mírových hnutí. Převládá zde buddhismus mahájánového typu. „*Kdyby jste se v dnešním Vietnamu místního obyvatele zeptali, ke kterému náboženství patří, pravděpodobně by vám odpověděl, že je komunista, příp. buddhista. Pokud by bylo možné vietnamskou společnost obecně k nějakému náboženství přiřadit, byl by to nejspíš buddhismus, byť podle vládních údajů bylo v roce 2005 ve Vietnamu pouze 10 milionů registrovaných věřících.*“³⁹ V severní části země ovšem převládají lidé, kteří jsou bezkonfesijní. A na jihu značná část populace vyznává křesťanství, které sem bylo přeneseno francouzskými kolonisty. Mezi další významné náboženské proudy ve Vietnamu patří taoismus, konfucianismus a, jak je již výše uvedeno, křesťanství. Škola buddhismu, která je ve Vietnamu také ve velké míře zastoupena je zenový buddhismus. Okrajově je také zastoupen hinduismus a islám.

Ve Východní Asii se nenachází jakákoli sjednocená církev. Buddhistické sekty většinou spojuje pouze společné učení, určitá společná varianta buddhismu. Až pro současná poslední léta je charakteristické hledání určitých celostátních buddhistických

³⁷ Více o oltáři předků: VASILJEV, I. *Za dědictvím starých Vietů*. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s. 167-171. ISBN 80-85010-19-4.

³⁸ KNOTKOVÁ, B. *Základy asijských náboženství. 1. díl, Judaismus, islám, hinduismus, džinismus, buddhismus, sikhismus, pársismus*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2004. s. 230. ISBN 80-246-0832-4.

³⁹ IČO, J. *Náboženství ve Vietnamu*. 1. vydání. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. s. 31. ISBN 978-8085394-74-0.

struktur.⁴⁰ Zajímavým skloubením východních a západních náboženských směrů je vietnamská sekta Cao Đái, ke které se ve Vietnamu hlásí před dva miliony obyvatel. Učení této sekty vychází z buddhismu, ale vyskytují se v něm i prvky taoismu, konfucianství, islámu, křesťanství a dalších teorií. Dle tohoto učení je hlavním cílem člověka vymanit se z věčného kruhu převtělování. Dosáhnout toho, lze dodržováním striktních zásad, které představují zákaz zabíjení, krádeží, lhaní, etc. Spásy a cestě k ní může dle Cao Đái dosáhnout každý člověk.

Jako nebuddhistická je nazývána další vietnamská sekta Hòa Hảo. Ústřední ideologií je dle zakladatele Huýnh Phú Sò, soustředit se na každodenní život v harmonické zemědělské společnosti. Dle tohoto učení není tak důležité navštěvovat chrámy, mnohem lepší je pomáhat chudým lidem.⁴¹

Vietnam je velmi rozmanitý s mnohými odlišnostmi v jednotlivých částech země. Přestože se zde vyskytuje mnoho náboženství a náboženských směrů, budu se v další části práce zabývat buddhismem, který, jak jsme již výše uvedla, je v zemi nejrozšířenější a pramení z něj vietnamské tradice a svátky.

5.1.1. Charakteristika Buddhismu

Zakladatelem buddhistického učení je Siddhártha Gautama, který žil v 5.-6. století před našim letopočtem. Narodil se jako syn krále, tudíž vyrůstal ve velkém bohatství. V dospělosti se měl setkat s nemocným člověkem, mrtvolou a starcem. Na základě této události opustil palác svého otce a vydal se nalézt cestu k „probuzení“. Po několika letech asketického života, kdy meditoval a studoval staré nauky, dospěl k velkému procitnutí. Ze svých zkušeností vytvořil filozofii a až do konce života Siddhártha, nazvaný Buddha, putoval po městech, disputoval a kázal své nové učení, které se týkalo zejména problémů v běhu lidského života. Založil také řád mnichů, kteří dále šířili jeho učení. „*V dnešní době lze podle většiny badatelů pochybovat i o tomto velmi zhuštěném líčení Buddhova životopisu, nicméně alespoň rámcově musí být pravdivý: narození, dospělost, zřeknutí se světa, hledání, probuzení a osvobození, vyučování, smrt.*“⁴²

⁴⁰ ČERNÍK, J. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vydání. Jinočany: H&H, 2006. s. 75. ISBN 80-7319-055-9.

⁴¹ IČO, J. *Náboženství ve Vietnamu*. 1. vydání. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. s. 21-27. ISBN 978-8085394-74-0.

⁴² BUBNIK, T. *Základy religionistiky: světová náboženství, nová hnutí a religionistika*. 2. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2010. s. 138. ISBN 978-80-7395-288-4.

K hlavní ideje buddhismu patří myšlenka o neustálém převtělování duší a koloběhu života. Dle Buddy je veškerá existence strastná a celý tento kruh je plný utrpení. Kořenem tohoto utrpení je to, že člověk není schopen zjistit skutečnou povahu světa. Hlavním cílem lidské bytosti je uvědomit si to a dostat se z tohoto koloběhu ven. Učení o vzniku a zániku tohoto utrpení se vyskytuje ve formě „čtyř vznešených pravd“.⁴³

Bodem Buddhovy nauky je, že utrpení, je základním faktem lidské existence a každá osoba s ním přijde během svého života do styku. To je nevyhnutelným osudem. Abychom totiž mohli dosáhnout skutečného vysvobození, je dle Buddy nutné, setkat se na své cestě životem strasti i radosti světa.⁴⁴ Člověk ve svém životě neustále po něčem touží, věci v něm vyvolávají touhu, což způsobuje utrpení pro člověka. Aby se člověk zbavil veškerého utrpení, musí se vzdát svého chtíče a neulpívat na něm. Odstranění těchto strastí je konečným cílem buddhistické cesty. Dochází k naplnění a dosažení nejvyššího štěstí, k procitnutí- nirvány. Lidská bytost je vymaněna z koloběhu převtělování a zbavena veškerých iluzí.

V buddhistické nauce se lze setkat s bohy jako takovými, ale v odlišném pojetí, než jaké nám nabízí naše kulturní tradice. Jedná se o entity, které mají sice nějaké nadpřirozené schopnosti, kterými obyčejný člověk nedisponuje, ale nedosáhly hlavního cíle- nirvány. Boha jako Pána a stvořitele světa buddhismus nezná. Buddhismus pro bývá někdy označován jako náboženství bez Boha.⁴⁵

Nauka buddhismu se rozrostla do mnoha škol a hnutí. Ve světě tvoří buddhismus tři části, tradičně nazývané tři klenoty: Buddha, Dharma a Sangha (učitel, učení a komunita učedníků). Buddhou rozumíme jednak historickou osobu Siddhárta Gautumu a také každého, který prošel osvícením.

Jak se buddhismus šířil světem, vznikaly nové teorie a směry. Ze severu se do Vietnamu dostal buddhismus, který byl ovlivněný Čínou, tzv. mahajánový buddhismus. Zdůrazňuje univerzálnost učení a soustředí se zejména na koncepty soucitu. Zabývá se

⁴³ VAVROUŠKOVÁ, S a kol. *Náboženství a společnost*. 1. vydání. Praha: Orientální ústav AV ČR, 2005. s. 253-254. ISBN 80-85425-57-2.

⁴⁴ HITCHCOCKOVÁ, S. T. a ESPOSITO, J.L., *Zeměpis náboženství: kde žije bůh, kudy kráčí poutníci*. 1. vydání. Praha: Euromedia Group, 2009. s. 133- 148. ISBN 978-80-242-2524-1.

⁴⁵ KOKAISL, P. *Geografie náboženství*. 1. vydání. Praha : Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2009. s. 226-227. ISBN 978-80-213-1935-6.

existencí bytostí, které nevstoupí do nirvány, ale zůstanou v tomto strastném světě, aby pomohly všem, kteří trpí.⁴⁶

5.1.1.1 Buddhistické obřady

Soudím, že součástí vyjádření své víry navenek, je účast na náboženských obřadech. Ráda bych v této kapitole krátce popsala buddhistický obřad

Buddhistický obřad je slavnostní událostí, které se mohou účastnit i laici. Mezi tyto události patří zejména kázání, založení nového kláštera, svátky Buddhova narození a smrti, či jiná shromáždění obce. Všechny tyto události jsou charakterizovány složitým rituálem, který je postupně ovlivněn lidovými zvyky a magií. Během obřadu jsou uctívány rozličné předměty, které mohou také symbolizovat nějakého světce, učence či hrdinu. Motlitby jsou také směřovány k Buddhově soše, které se v chrámu nachází.

Předpisový buddhistický obřad by se měl skládat z pozdravu, vzetí útočiště u Buddhy, podání oběti, očišťující koupel, oběť květin nebo vonných tyčinek, vyznání hříchů, projev vděku a prosba buddhům. Nedílnou součástí je také meditace, která slouží zejména k očištění mysli a je jádrem Buddhova poselství. Buddhisté jsou přesvědčeni, že právě meditací dojde k odstranění nenávisti či nevědomosti.⁴⁷

Celý tento buddhistický obřad by se dal charakterizovat jako psychický proces, který je ovšem uvědoměle řízen a celým smyslem obřadu je formování buddhistické osobnosti.⁴⁸

5.1.2. Buddhismus ve Vietnamu

Jak je jistě známo a jak jsem již ostatně výše uvedla, patří Vietnam mezi ty země, které slouží jako určitý propojovací most, je to země spojená s mnoha kulturami. Tato krátká podkapitola se věnuje Buddhismu, který je nedílnou součástí života každého Vietnamce.

⁴⁶ Více o buddhismu a jeho nauce: BUBNIK, T. *Základy religionistiky: světová náboženství, nová hnutí a religionistika*. 2. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2010. ISBN 978-80-7395-288-4.

⁴⁷ PARTRIDGE, Ch. *Lexikon světových náboženství*. 1. vydání. Praha: Slovart, 2006. s. 201-202. ISBN 80-7209-796-2.

⁴⁸ MILTNER, V. *Malá encyklopedie buddhismu*. 2. vydání. Praha: Libri, 2002. s. 172-173. ISBN 80-7277-111-6.

Buddhismus patřil k životu Vietnamců již od vzniku Vietnamské socialistické republiky a nezmizel z jejich života ani v 90. letech, ačkoli nebyla tato doba pro buddhismus příliš rozvíjející a nebyl na něj brát žádný ohled, kladena na něj váha. Po válce ve Vietnamu mnoho lidí vstupovalo do klášterů zejména kvůli ekonomické situaci, výsledkem toho pak byla nedostatečná vzdělanost mnichů.

V současnosti je na tom buddhismus ve Vietnamu lépe, než kdysi býval. Avšak některé pohledy zůstávají spíše na pesimistické rovině.

6. Kalendář aneb vnímání času u Vietnamců

Jelikož je Vietnam zemí, jež má poněkud odlišnější náhled na svět, je nutné, abych se zmínila o kalendáři, který užívají a z něhož plynou data jednotlivých vietnamských tradičních oslav a svátků.

Čínský kalendář je skloubením kalendáře lunárního a solárního. Je tedy kalendářem lunárně- solárním. Právě díky vlivu lunární části, se jednotlivé dny sdružují do měsíců a každý z nich má 29-30 dní, přičemž prvním den měsíce se počítá dle toho, kdy je měsíc v novu. Jednou za tři roky je nutno přidat k dvanácti měsícům jeden přestupný měsíc.

Buddhistické svátky vždy připadají na dny upásatha, což je úplňk, nov a první a poslední dny měsíční čtvrti. Přestože slovo upásatha znamená v překladu půst, neznamená to, že se tyto dny vyznačují hladověním. Lidé se odvrací od každodenních činností a zaměřují se na pravidla náboženství, vyhledávají kláštery a modlí se. Také se vyhýbají veškeré zábavě, po poledni nepožívají jídlo či nenosí ozdobné předměty.⁴⁹

Ve Vietnamu a i v dalších zemích Dálného východu byl čínský kalendář přijat. Před příchodem Číňanů obyvatelstvo používalo svůj vlastní kalendář, který byl vytvořen na základě fází měsíce, byl tedy pouze lunární. Až později, v době, kdy byl Vietnam podroben Číně, byl přejat čínský lunárně solární kalendář. V roce 1967 však vietnamská vláda rozhodla o časovém posunu o jednu hodinu oproti hlavnímu městu Číny, Pekingu.

Jednotlivé roky v kalendáři jsou označovány dle dvanácti zvířat zvěrokruhu, na rozdíl od těch našich, které jsou znárodněny čísly. Mezi zvířata zvěrokruhu patří: krysa, býk, tygr, kočka, drak, had, kůň, koza, opice, kohout, pes a prase.

Čínský kalendář však neslouží pouze jako měřič času a ukazatel svátků, ale je dle něj také vykládán osud, lidé si dle něj vybírají vhodné dny na svatbu, pohřeb, práci či odpočinek.

⁴⁹ KIRSTE, R. a SCHULTZE, H. a TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2002. s. 92-93. ISBN 80-7021-588-7

7. Svátky Vietnamu

Tato následující kapitola, je věnována charakteristice svátků a kořenům, z nichž vyrůstají. Dalo by se říci, že vietnamské svátky jsou rozprostřeny téměř do celého roku. Zároveň se také počítá s tím, že nějaký čas musí být lidem vymezen na odpočinek a na uctívání důležitých božstev.

Tradice a svátky, které se ve Vietnamu slaví, jsou projevy několika různých náboženských směrů. Mezi hlavní duchovní systémy, které svátky ve Vietnamu ovlivnily, patří: buddhismus, konfucianismus, taoismus, ale také i hinduismus, islám, křesťanství. Duchovním životem Vietnamců také prostupují prvky animismu. Tradiční vietnamské svátky mají synkretický charakter. Výše uvedená náboženství se mezi sebou prolínají, což se také projevuje ve zvycích, které doprovází oslavy a svátky. „*Vietnamec hlásící se ke křesťanství navštěvuje kostel, avšak může mít doma i oltář předků a účastní se poutí k posvátným místům, kde uctívá mocné duchy a předky národa, buddhisté mohou být pro změnu ovlivněni lidovými pověrami a zvyky či vzývat taoistická božstva.*“⁵⁰

Během oslav a svátků, které každoročně probíhají, se Vietnamci, jak je o nich známo, věnují zejména své rodině, předkům a modlí se k ochranným bohům a zaříkávají ty zlé. Všechny tyto dny, kdy se konají nějaké oslavy, se řídí tradičním vietnamským lunárním kalendářem.

Mezi hlavní svátky patří:

- *svátek Tet-* začátek nového lunárního roku, 19.-20. leden (dle našeho kalendáře)
- *Svátek studeného jídla-* 3. den 3. měsíce (dle lunárního kalendáře)
- *Svátek mrtvých-* 5. den 3. měsíce
- *Buddhovo zrození, osvícení a smrt-* 8. den 4. měsíce (dle lunárního kalendáře)
- *Den letního slunovratu-* 5. den 5. měsíce (dle lunárního kalendáře)
- *Den toulajících se duší-* 15. den 7. měsíce (dle lunárního kalendáře)
- *Svátek středu podzimu-* 15. den 8. měsíce (dle lunárního kalendáře)
- *Konfuciovy narozeniny-* 28. den 9. měsíce (dle lunárního kalendáře)

⁵⁰ ČERNÍK, J. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vydání. Jinočany: H&H, 2006. s. 56. ISBN 80-7319-055-9.

➤ *Svátek ducha rodinného krbu*- 23. den posledního měsíce (dle lunárního kalendáře)

7.1. Tet Nguyen Dan (zkráceně Tet)

Dalo by říci, že vietnamský Nový rok je jakýmsi sjednocením různých tradic. Také se v něm vyskytují prvky, se kterými se lze setkat v jiných náboženských směrech. Jak již bylo řečeno v úvodu této kapitoly, vietnamské tradice a svátky odráží charakteristiky hned několika náboženských směrů, z nichž nejvýznamnějším a nejvíce se projevujícím je buddhismus, taoismus a konfucionismus. Objevují se však také prvky hinduismu či islámu.

Tet je vietnamským největším a nejvýznamnějším svátkem v roce, který se slaví už skoro 4500 let a vlastně také jediným velkým svátkem v roce. Jedná se o vietnamský Nový rok a Vánoce v jednom. Vietnamci prostřednictvím tohoto svátku vyjadřují svá přání.

Tet je svátkem pohyblivým, tudíž se jeho datum každým rokem mění, slaví se mezi 21. lednem a 20. únorem. Tento svátek začíná dnem, kdy se měsíc nachází v novu, tedy když Slunce vstoupí do souhvězdí Vodnáře mezi zimním slunovratem a jarní rovnodenností. Oslavy pokračují následující celý týden.⁵¹ Oslavy se konají s týdenním předstihem, protože v tuto dobu se trojice bohů domácího krbu vrací do nebes, aby podala zprávu o rodině, kterou sřeží. Na Nový rok se zase dopraví zpátky na zem. Následující tři dny jsou státním svátkem.⁵²

Tradičně tento svátek vychází ze střídání ročních období. Dříve byl Tet nejen oslavou nového roku, ale také dobou oddechu a spojením s oslavou přicházejícího jara (označení svátku Tet, pochází ze slova *tiet*, což v čínštině znamená čtyři roční období, doba sklizně). V dřívějších dobách byl spíše obřadem, kdy lidé vzdávali díky přírodě jako jejich živitelce a dárkyně života. Lidé také očekávají příchod strýčka Taa, který je symbolem přicházejícího jara.

Poslední týden v roce je pro Vietnamce důležitý a je spojen s velkými přípravami. Lidé zdobí svá obydlí, nakupují potraviny, které nejsou součástí jejich každodenního stolu, obstarávají si nové oblečení. Součástí oslav je také zdobení domu květinami. Každá rodina má svůj novoroční stromček, popřípadě větvičku. Novoročním stromem ve Vietnamu je kvetoucí broskvoň (v severním Vietnamu), či rozkvetlá meruňka (na

⁵¹ PICKA, J. *Vietnam: země pod obratníkem Raka*. 1. vydání. Olomouc: Poznání, 2007. s. 129-130. ISBN 978-80-86606-65-1.

⁵² Picka, J.; et al. Tet- Vietnamský Nový rok. *Viet Magazín* **2011**, (14), 23

jihu), také kumkvatový stromeček. V každém takovém jednotlivém stromu je zastoupena celá generace. Čerstvé listy symbolizují děti, poupata na stromě symbolizují vnoučata, květy představují rodiče a zralé plody zastupují prarodiče. Stromy nebo častěji větvičky nechybí ani na oltáři předků. Také domy jsou zdobeny pivoňkami, které jsou symbolem vznešenosti a jara nebo chryzantémami, které představují dlouhověkost a dokonalost⁵³.

Stejně jako v naší kultuře, tak i ve Vietnamu je stále přísloví „Jak na nový rok, tak po celý rok“. Začátek roku je mimořádně důležitým dnem a patří k němu mnoho tradic. Úkolem každého člověka je vstoupit do nového roku s čistým svědomím. Lidé tedy uklízejí své domy, navštěvují holiče, koupou své děti nebo vyhazují nepotřebné věci. Ani peníze se na Nový rok nepůjčují, protože lidé věří, že by měli celý následující rok finanční problémy.⁵⁴ Novoroční oslavy jsou také obdobím vzájemného obdarování. Rozdávají se dárky výše postaveným lidem pro vyjádření vděčnosti. Děti od dospělých dostávají místo dárků peníze uložené v červených obálkách, které jsou vyzdobeny nějakým obrázkem či logem.

Nedílnou součástí těchto svátků jsou každoroční trhy, které se vymykají těm tradičním. Lidé v této době utratí nejvíce peněz, čímž se v nelehké situaci ocitá chudší část obyvatelstva Vietnamu, pro kterou je toto období finančně nejobtížnějším. Nejprodávanějším artiklem na vietnamském předvánočním trhu je zejména kandované ovoce, drůbež, alkohol, ale také oděvy a módní doplňky.

Nový rok je také dobou, kdy se vietnamská rodina schází pohromadě. Mnoho Vietnamců, kteří žijí v jiné zemi, se v tomto období navrací domů, do Vietnamu. K oslavám také patří návštěvy příbuzných a velká hostina. K tradičním jídlům patří slaný koláč bánh chung. Tento koláč se připravuje z rýže, plní se fazolemi, vepřovým masem, je tvarován do čtverce, který tak symbolizuje Zemi dle starých kosmologických představ. Samotná příprava tohoto pokrmu je velmi časově náročná, proto se chystá několik dní dopředu. Dalším novoročním jídlem je kandované ovoce a zelenina nazývané mút, maso v rosolu, dušené maso s bambusovými výhonky či miska slavnostní lepkavé rýže.⁵⁵ Také vařený kohout patří bezesporu k tradičním vietnamským

⁵³ PECHOVÁ, E: *Vietnamský lunární nový rok*. 1. vydání. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. s. 11-15. ISBN 978-80-85394-70-2

⁵⁴ ČERNÍK, J. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vydání. Jinočany: H&H, 2006. s. 58-60. ISBN 80-7319-055-9.

⁵⁵ VASILJEV, I. *Za dědictvím starých Vietů*. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. s. 170. ISBN 80-85010-19-4.

oslavám Nového roku. Patří k obětním pokrmům, které jsou spolu s ostatním jídlem připraveny u oltáře. Poté je konzumován jako součást novoroční večeře.⁵⁶

K nezbytným výdajům během těchto svátků patří darování obětí svým předkům (kult předků). Nadpřirozeno je totiž nedílnou součástí vietnamské kultury. Jak již bylo řečeno zpočátku, uctívání předků, které vzešlo z animistického kultu, je velmi významnou a dlouhotrvající tradicí. V chrámu, častěji však v domácnostech jsou uctíváni jak členové rodiny až do čtvrté generace, tak i významné osobnosti (například zakladatelé komunismu). Obecně bývá oltář umístěn při vchodu v levé části domu. A protože Vietnamci věří, že duše jejich mrtvých předků se podílí na jejich budoucnosti, považují za nutné, obětovat jim dary a jídlo. Třicátého dne dvanáctého měsíce lunárního kalendáře se v rodině zdobí oltář a zvou se ostatní členové rodiny ke slavnostní hostině. Celá rodina tak včetně mrtvých společně vítá nový lunární rok. Obřad u oltáře začíná zpravidla okolo poledne, kdy je zdoben květinami, vonnými tyčinkami a jídlem pro rodinné předky. Poté hlava rodiny (což je otec, popřípadě pokud je otec zesnulý, nejstarší syn) zapálí vonné tyčinky, dle pravidel se před oltářem ukloní a pronese motlitbu. Tak učiní každá člen rodiny dle rodinné hierarchie postupně. Dým z vonných tyčinek symbolicky přenáší motlitby, prosby a obětiny do jiného světa.

Poté, co rodina ukončí novoroční ceremonii ve své domácnosti a pomodlí se ke svým předkům, přesouvá se do pagod nebo do svatyní. Zde adresují své motlitby Buddhovi a duchům. Také v pagodách a svatyních lidé zapalují vonné tyčinky či ponechávají na místě obětní papírové peníze.

Půlnoc je okamžikem, kdy končí starý a začíná nový lunární rok. V tuto dobu jsou uskutečňovány významné obřady tzv. obřady poslední noci lunárního roku. Vietnamci symbolicky vítají vše dobré v novém roce, přičemž v pozadí nechávají to špatné, které se ve starém roce událo.

Velmi důležitým úkolem rodiny je jejich první návštěvník v novém roce. Výběr návštěvníka je řízen důležitými pravidly. Rodiny si někdy i prvního novoročního návštěvníka objednávaly. Většinou se zve zámožný muž s dětmi, což má rodině přinést štěstí do rodiny. K nevítaným hostům patří především neprovdané ženy ve středních letech, které by mohly způsobit stejné „prokletí“, nemocní či ti, kterým někdo v uplynulém roce, zemřel. Vstoupí li tedy do domu někdo s dobrými úmysly, přinese rodině štěstí do nového roku. Pokud tomu je však opačně, bude se rodina v následujícím

⁵⁶ Picka, J.; et al. Kuchyně-Vařená slepice. *Viet Magazín* 2011, (14), 10.

roce potýkat s nepříjemnostmi a přihodí se jí nějaké neštěstí. V současném Vietnamu se prvními návštěvníky stávají zejména mladí lidé. Dbá se zejména na to, aby byl příchozí návštěvník zdravý a úspěšný a rodina si tak zajistila dobré vyhlídky pro začínající rok. Důležité je také navštívit otce, příbuzné matky, učitele, kolegy ze zaměstnání. Vynechání této návštěvy je v rozporu s dobrými mravy a je vnímáno velice citlivě.⁵⁷

Součástí novoročních oslav je, podobně jako u nás, ohňostroj a zapalování prskavek. Hlavním smyslem tohoto zvyku bylo, dle tradice přejaté z Číny, odhánění zlých duchů hlukem z petard, kteří by mohli, následují rok škodit. Tento zvyk je spojen s legendou: „ *Kdysi dávno žili dva zlí duchové, kteří nenáviděli lidstvo. Před novým rokem a během svátků, když dobří duchové, ochránci lidí, odcházeli do nebes, trápili tito démoni svět svými zlomyslnými skutky. Protože ale lidé odhalili, že démoni se bojí světla a hluku, začali před svými domy zapalovat petardy a nepřestali, dokud se dobří duchové nevrátili na zemi.*“⁵⁸ Tento zvyk se, ale postupně ve Vietnamu vytratil a v současnosti je to bráno jako novoroční zábava.

Jak je dobře vidět, tento největší vietnamský svátek je spojením společenského, náboženského a ekonomického rozměru. Slučuje v sobě jak duchovní stránku lidu, kdy jsou uctíváni blízcí, ale tento svátek se stává velmi, dle mého názoru, komerčním. Jak nám napovídají novoroční vietnamské trhy je to také hmotný zisk, který Tet přináší obyvatelům Vietnamu. V současné době se vytrácí kolektivnost těchto svátků. Dříve lidé o svátku Tet společně připravovali hromadné slavnosti a zahajovali zemědělské práce a zajímali se spíše o duchovní a sociální stranu svátku. V současném Vietnamu, sice přetrvávají jakási kolektivnost a rodinná atmosféra. Prostřednictvím oslav si lidé dopřejí trochu uvolnění od běžného každodenního shonu, mají možnost navštívit rodinu a přitom tyto oslavy plní funkci dobrého prvku pro uživení trhu.⁵⁹ Zdá se mi, že ačkoli tento svátek vznikl jako svátek zemědělského oddechu a příprav na nový rok, v současnosti, i když je v něm stále toto obsaženo, se svátek vzdaluje své původní ideje. Díky komercializaci tohoto svátku a penězům, které umožňují trávit svátky odlišně, se i Tet trochu vymyká původním představám svátku.

⁵⁷ PECHOVÁ, E: *Vietnamský lunární nový rok*. 1. vydání. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. s. 24-27. ISBN 978-80-85394-70-2.

⁵⁸ PECHOVÁ, E: *Vietnamský lunární nový rok*. 1. vydání. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. s. 29. ISBN 978-80-85394-70-2.

⁵⁹ ČERNÍK, J. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vydání. Jinočany: H&H, 2006. s. 58-60. ISBN 80-7319-055-9

7.2. Svátek ducha rodinného krbu

Tento vietnamský svátek připadá na 23. den posledního lunárního měsíce v roce a je zároveň posledním svátkem v roce, který ukončuje cyklus tradičních vietnamských svátků.

Podle představ lidu má každá rodina svého ochranného ducha rodinného krbu, který ji celý rok pozoruje. V den tohoto svátku se dle lidových představ bůh vydává na cestu do nebes za Nefritovým císařem, který je vládcem nebes, aby mu podal zprávu o skutcích a činech rodiny za poslední uplynulý rok. Právě z tohoto důvodu se rodina snaží naklonit si boha rodinného krbu na svou stranu, aby o ní podal co nejlepší informace. Věnují všechny modlitby a prosby na jeho stranu, podávají mu obětiny. Hlavní osobou, která vykonává obřad uctívání ducha rodinného krbu je otec, popřípadě nejstarší syn rodiny, který zapálí vonné tyčinky a ve svých modlitbách prosí o dobro a blahobyt rodiny.

Pokud jsou informace, které se k Nefritovému císaři dostanou, dobré a rodina se ničím neprovinila, bude mít po celý rok dostatek jídla a štěstí. Zní-li zpráva o rodině negativně, je potrestána nemocí, bídou a rozepřemi.

Kult uctívání ducha rodinného krbu má své kořeny v Číně, kde je tento bůžek uctíván obdobným způsobem.

7.3. Ostatní významné a tradiční vietnamské svátky

Svátek studeného jídla probíhá na počátku našeho jara a je svátkem náležitým třetímu dni třetího lunárního měsíce. Tento svátek byl Vietnamci přejat z Číny. O Svátku studeného jídla je připomínána osoba čínského učence, který dle lidových pověr shořel. Z tohoto důvodu by se lidé měli na jeho počest vyhnout požívání teplých pokrmů. Tradičním jídlem o tomto svátku jsou speciální koláče, které potom slouží jako obětiny bohům.

Na pátý den třetího lunárního měsíce připadá *Svátek mrtvých*. Svátek by se dal přirovnat k českým dušičkám. V tento den si rodina připomíná své zesnulé předky, navštěvuje jejich hroby a u rodinných oltářů zapaluje vonné tyčinky.

Svátek Buddhova zrození, osvícení a smrti je obdobím spojeným s velkým množstvím oslav, které probíhají v pagodách a chrámech. Pořádají se také procesy a

zapalují vonné tyčinky na počest Buddha. Se svátkem je spojen osmý den čtvrtého měsíce.

Přelom jara a léta je spojen se svátkem, který symbolizuje zahájení léta, tedy Dnem letního slunovratu. Svátek připadá na pátý den pátého měsíce. V tento den se pálí sochy a figuríny, nebo také je tento den chápán jako oslava, kdy se zabíjí hmyz, který člověka obtěžuje. Tradičně by se v této době měl konzumovat hořký, kyselý nebo pálivý pokrm. Postupem času však tento svátek ztrácí svou tradiční podobu, kterou míval.⁶⁰

Druhým nejvýznamnějším svátkem, hned po svátku Tet, je *Den toulajících se duší*, slaví se patnáctý den sedmého měsíce. Lidé se si připomínají své blízké zesnulé. Každá rodina připravuje duchům jejich oblíbené pokrmy a dává jim papírové obětiny, které by duchové mohli potřebovat a zapomněli na smrt. Rovněž se v pagodách a chrámech slouží bohoslužby a rodina zapaluje v domácnostech u oltáře vonné svíčky.

O měsíc později, patnáctého dne osmého měsíce, se koná *svátek středu podzimu*. Svátek je určen zejména dětem, které se oblečou do oblečení veselých barev a účastní se lampiónového průvodu. V dobu svátku se také pečou zvláštní rýžové sladko-slané koláče plněné semínky melounu, masem a ovocem. Koláče jsou ve tvaru měsíce, protože v tomto období je měsíc nejkulatější a nejjasnější. V dřívějších dobách patřil tento svátek především božstvu. Lidé dávali dárky předkům a božstvu a předpovídali budoucí zemědělskou úrodu.

⁶⁰ ČERNÍK, J. *S vietnamskými dětmi na českých školách*. 1. vydání. Jinočany: H&H, 2006. s. 57. ISBN 80-7319-055-9

8. Tradice ČR

Pro potřeby této bakalářské práce, je dle mého názoru nutné zmínit také tradiční české zvyklosti spojované se slavenými svátky. Předpokládá se, že většina občanů České republiky je obeznámena s tradicemi českých Vánoc, Velikonoc či svátku sv. Mikuláše, které se v mnohém liší s uvedenými tradicemi imigrantů, avšak pro úplnost a vyjasnění si odlišnosti to považuji za nezbytné.

8.1. Vánoce v České republice

V České republice patří Vánoce spolu s Velikonocemi k největším křesťanským svátkům v roce. Vánoce jsou v ČR chápány jako oslava narození Ježíše Krista v Betlémě. Papež Liberius oficiálně uznal Vánoce jako křesťanský svátek v roce 345. Tradiční datum oslav tohoto svátku je od 25. prosince do 6. ledna. V ČR je však hlavním datem 24. prosinec. Avšak v podvědomí věřících jsou s Vánocemi spojen i dny, které jim následují, ale také předchází.

Vánoční čas symbolizuje Advent. Slovo advent pochází z latinského slova „adventus“ což v překladu znamená „příchod“. Pro křesťany je slovo „příchod“ chápáno v dvojitým smyslu. Jedním vyjádřením je narození Syna Božího v městě Betlémě a druhým je očekávání druhého příchodu Krista a jeho Poslední soud.⁶¹ Adventní období zahrnuje čtyři předvánoční neděle. Tyto neděle jsou označovány jako železná, bronzová, stříbrná a zlatá. Pojmenování jednotlivých nedělí však nemá nic společného s křesťanskou tradicí a zvyky. Jedná se spíše o sociokulturní a finanční záležitost, neboť se označení nedělí váže k předvánočnímu nakupování dárků. Hned na počátku adventu se slaví svátek svatého Mikuláše. V adventním období většina občanů ČR vlastní adventní věnec, který má čtyři svíčky, jež jsou postupně, po dobu čtyř nedělí zapalovány. V tomto období je také tradiční pečení vánočního cukroví, které se podle pověr nesmí ochutnávat, mohlo by to totiž přinést rodině smůlu.

V Česku se Vánoce slaví 24. prosince (Štědrý večer), ačkoli toto datum nepatří do křesťanských Vánoc. Tímto datem končí postní období a také doba adventu. I české Vánoce obsahují mnoho tradic a zvyklostí. Jednou z nejvýznamnějších je dle mého

⁶¹ VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*. 3. vydání. Praha: Libri, 2002. s. 23. ISBN 80-7277-132-9.

názoru vztyčení a dekorování vánočního stromku. Stromek se obvykle zdobí 24. prosince ráno a jsou pod něj kladeny dárky. Součástí domácností mohou být také jesličky nebo betlém. K českým Vánocům nepochybně a nepostradatelně patří tradiční štědrovečerní večeře, která se skládá z rybí polévky, hlavním chodem je bramborový salát a smažený kapr. Během konzumace jídla jsou dodržovány další zvyklosti. Je nachystán talíř pro návštěvníka, či poustevníka, pod talíř s druhým chodem je schována rybí šupina, která má přinést rodině štěstí a peníze. Avšak k štědrovečerním tradicím patří zejména zpívání vánočních koled, kterých je v české kultuře nespočetné množství, také lití olova, pouštění ořechových lodiček, či věštění osudu z rozkrojeného jablka patří k tradičním a oblíbeným zvyklostem Štědrého večera. Po štědrovečerní večeři se rodina přesouvá k ozdobenému stromku, pod nímž se nacházejí dárky, které v České republice „přinášejí“ Ježíšek.

Štědrý večer tradičně vrcholí vánoční mší, kde se lidé schází v kostele, kde se koná mše, při níž se zpívají vánoční koledy, a začíná zde církevní oslava Kristova narození.

Vánoční doba však v liturgii začíná na Boží hod vánoční, ke kterému se váže datum 25. prosince, a končí na svátek Křtu Páně. Mezi vánoční svátky patří 25. prosinec, jako den Narození Páně, 26. prosinec, kdy má svátek sv. Štěpán, 27. prosinec jako den sv. Jana Evangelisty a den mlád'átek připadající na 28. prosince. Na uvedené první tři svátky se v České republice vztahuje státní svátek. Dalšími dny je den sv. Silvestra (31. prosince), den Obřezání Páně (1. leden) a den sv. Tří králů (6. leden). V západní liturgii je vánoční doba ukončena svátkem Křtu Páně (následující neděle po svátku Tří králů). V lidových kruzích je však období vánočních svátků ukončeno až 2. února. Tento den je nazýván jako Hromnice, nebo také den Uvedení Páně do chrámu. V tomto období lidé tradičně navštěvují své blízké a příbuzné.⁶²

I přestože by Vánoce měly být zejména rodinným svátkem a oslavou Ježíše Krista, stal se z nich postupem času, podle mého názoru, velmi zkomercionalizovaný svátek a náboženský smysl tohoto svátku velmi upadá. Zároveň si myslím, že Vánoce jsou a stále budou jedním z nejoblíbenějších svátků v roce a to nejen pro křesťany, ale i

⁶² VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*. 3. vydání. Praha: Libri, 2002. s. 123-130. ISBN 80-7277-132-9.

pro nevěřící. Je to doba charakteristická rodinou soudržností. Vánoce jsou také určitým znakem blížícího se konce roku.⁶³

8.2. České Velikonoce

Podobně jako Vánoce, tak i Velikonoce jsou v každé kultuře a u každého národa poněkud odlišné. Mohou se lišit svými tradicemi, zvyklostmi. Proto bych v této kapitole ráda objasnila Velikonoce, jejich podobu jak je známe, a s níž se setkáváme v České republice.

Také Velikonoce patří k velmi významným křesťanským svátkům v Čechách. Jsou spojeny s mnoha zvyklostmi, tradicemi, legendami, pověrami. Jak jsem již uvedla v souvislosti s Velikonocemi na Ukrajině, je toto období oslavou zmrtvýchvstání Ježíše Krista.

Velikonoce patří mezi takzvané pohyblivé svátky, což znamená, že jejich datum není pevně určeno. Tradičně připadají na březen, duben. V křesťanských církvích se Velikonoce vztahují k následující neděli prvního jarního úplňku.

Samotná velikonoční doba trvá padesát dní. V Čechách začíná půst tzv. Popelcem a jeho závěr se váže k Velikonoční neděli, tedy ke vzkříšení Ježíše Krista. První neděle tohoto půstu je v České republice nazývána „černá“, což se váže k tradici oblékání žen do černého oděvu symbolizující přípravy půstu. Lze se také setkat s názvem „pučálka“ dle tradičního pokrmu z hrachu. Následující neděle je známa jako „pražná“. Tento název je odvozen od slovanského pokrmu. Třetí neděle půstu se nazývá „kýchavá“. Je spojena s pověrou, které praví, kolikrát člověk tuto neděli kýchne, za tolik let zemře. Čtvrtou nedělí je neděle „družebná“. Je nazývá dle doprovodu koledníka, který přichází na námluvy ke své dívce. V tento den se také chlapani a děvčata společně scházeli. Při páté neděli půstu je vynášena smrtka, z čehož je také odvozen název „smrtná neděle“. „Květná neděle“ je týden před Velikonocemi. V tento den lidé vítali Ježíše kvetoucími větvíčkami, když přicházel do Jeruzaléma, od toho název „květná“.⁶⁴

Každý den posledního týdne před Velikonocemi disponuje určitým pojmenováním. Celý týden je nazýván jako „svátý“, „pašijový“. Velký týden zahajuje

⁶³ Více o českých Vánocích: VAVŘINOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*. 3. vydání. Praha: Libri, 2002. 287 s. ISBN 80-7277-132-9.

⁶⁴ GAZDOŠOVÁ O. a kol. *Ukrajnistika: minulost, přítomnost, budoucnost (sborník vědeckých prací)*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. s. 194. ISBN 978-80-210-4964-2.

Modré pondělí, někde se lze setkat s názvem „Žluté pondělí“. Po tomto dni následuje další tzv. „Šedivé úterý“. Následujícím dnem pašijového týdne je „Škaredá (Sazometná, Černá) středa“. V tento den se vymetaly komíny a především se uklízelo. Tato tradice je spojována s vyháněním zlých duchů z domu. Název je však odvozen ode dne žaloby Jidáše na Ježíše Krista. K pověrám dne patří to, že ten, kdo se bude mračit, bude tomu tak i po celý rok. Na „Zelený čtvrtek“ jak nám ostatně napovídá název dne, by se měla jíst zelená strava (špenát, zelí), což by mělo lidem přinést zdraví po celý rok. K tradicím „Zeleného čtvrtku“ patří pečení tzv. Jidášů, pokrmu z kynutého těsta, který nám symbolizuje Jidáše a jeho zradu. Konají se také ranní bohoslužby tzv. pandělky. Tento den je zejména upomínkou Kristovy poslední večeře. „Velký pátek“ nám připomíná odsouzení, ukřižování a pohřbení Ježíše Krista. Konají se obřady a drží se půst jako projev smutku a rozjímání. Velký pátek je také spojen s pověrou, která praví, že se tento den otevírají ukryté poklady a z vody vycházejí vodníci. Na „Bílou sobotu“ byly navraceny zvony z Říma, které tam byly předány na „Zelený čtvrtek“. Zvony byly až do tohoto dne odmlčeny, jako jejich náhrada se používaly různé řehtačky, či klepadla. Název „Bíla“ je odvozen od roucha novokřtěnců, které je symbolem čistoty. Velikonoční neděle je Dnem Páně, kdy Ježíš vstal z mrtvých. Tento den začíná v Čechách zpravidla v kostele, světí se velikonoční pokrmy (mazanec, vejce, víno, chleba). Tradicí je také pečení velikonočních beránků. Nejvýznamnějším dnem celého období je Velikonoční (Červené) pondělí. Chlapci chodí s tzv. pomlázkou (tatar upletený z čerstvého vrbového proutí) za děvčaty a ženami, kterým dívky „zmrskají“. Ženy tímto aktem nabývají přírodní sílu. Chlapci jako odměnu získávají od děvčat ozdobené vajíčko, tzv. kraslici, vejce je symbolem nového života. Druhou nedělí velikonoční je „Bílá neděle“.

Stejně jako Vánoce, tak i Velikonoce se dle mého názoru postupem času přenesly i do nekřesťanské sféry. Mnoho lidí, jak věřících, tak i ateistů, si nenechá ujít oslavy Velikonočních svátků. Pro mnohé jsou Velikonoce také symbolem příchodu jara a znovuzrození přírody. Jak je však pro mnoho moderních kultur typické, tradiční svátky podléhají potřebám finančního trhu. A tak se Velikonoce stávají důležitými nejen díky jejich tradičnímu poselství, jak jej doposud většina lidí zná, ale jsou také důležitým finančním zdrojem mnoha velkých společností. Na závěr je však nutno podotknout, že význam Velikonoc a jejich období se může lišit v závislosti na geografických podmínkách a lokálním rozmístění. Obyvatelé českého venkova více lpí na tradičních

hodnotách a jsou významným nositelem tradičních Velikonoc, které ještě nejsou ovlivněny finančním trhem.

8.3. Česko a svátek sv. Mikuláše

Po mnoho generací zasahuje dětský ale i dospělý svět postava sv. Mikuláše. Jak jsem již uvedla v souvislosti s oslavami svátku sv. Mikuláše na Ukrajině, je biskup Mikuláš historická postava, která je opředena mnohými lidovými pověrami. Také v České republice má svatý Mikuláš své místo a den, ke kterému se vztahuje jeho svátek, je významným pro mnohé její obyvatele.

Nejen v České republice se svátek sv. Mikuláše váže k 6. prosinci. Dalo by se říci, že je tento den, jakousi přípravou na blížící se Vánoce. Mikuláš je dle tradičních představ oděn do červeného biskupského pláště, má biskupskou berli, na hlavě nosí biskupskou čepici a má dlouhé bílé vousy. Za asistence čerta a anděla rozdávají dětem dárky. Zatímco ale anděl a Mikuláš rozdávají hodným dětem dárky, čert se „stará“ o jakési symbolické trestání zlobivých dětí.

Jak můžeme vidět, český a ukrajinský Mikuláš má jak určitou spojitost, tak se také v mnohém liší. Zatímco u nás představuje jakousi předpřípravu na Vánoce, tak na Ukrajině, funguje jako jakási „náhrada“ za vánoční rozdávání dárků. Z našeho pohledu a z pohledu naší kultury a s ní spojenými svátky a tradicemi, které k ní patří, to lze takto chápat. Avšak je možné, že Ukrajinci by s tím nesouhlasili.

9. Ukrajinci a migrace

Je všeobecně známým faktem, že Ukrajina patří mezi země, jejichž obyvatelé jsou jedny z nejvíce rozšířených komunit u nás. V této kapitole se zaměřím na ukrajinskou migraci, která směřuje do České republiky.

Ukrajinci se v dnešní době vyskytují téměř na celém území Česka. Spolu se slovenskou migrací patří k těm nejpočetnějším. Dle údajů Českého statistického úřadu z listopadu 2010 je celkový počet Ukrajinců žijících v ČR 125 256.⁶⁵ Největší zastoupení Ukrajinců je charakteristické pro Prahu a středočeskou oblast.⁶⁶

Ukrajínští migranti jsou již v dnešní době běžnou součástí české společnosti. Přítomnost Ukrajinců na našem území byla zaznamenána již v raném středověku. Avšak až v souvislosti s rozpadem Sovětského svazu, otevřením hranic a po sametové revoluci se Ukrajinci stávají jednou z nejpočetnějších imigračních skupin v České republice. Mnozí Ukrajinci do ČR přicházeli zejména ze sociálních důvodů, najít si lepší práci v zahraničí. Po První světové válce dochází k velké vlně Ukrajinců, kteří sem přicházejí zejména z území Haliče, Bukoviny a také uprchlíci bolševického režimu. Do Čech také na počátku 20. století přichází mnoho ukrajinských studentů, protože zde byly příznivější a svobodnější podmínky pro studium na vysoké škole. Druhou významnou migrační vlnu přinesl konec Druhé světové války. Byli to zejména obyvatelé Podkarpatské Rusi, kteří hojně přicházeli do ČR. Také, jak jsem již výše uvedla, hojnost ukrajinské komunity na našem území přinesla sametová revoluce a pád sovětského impéria.⁶⁷

Současná ukrajinská migrace směřující do České republiky má zejména ekonomický charakter. Mnoho Ukrajinců přichází zejména ze západních oblastí, především ze zakarpatské oblasti, která je charakteristická vysokou nezaměstnaností. Hlavním důvodem ukrajinské migrace je tedy vidina lepšího zisku a zlepšení

⁶⁵ Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR. *Cizinci podle typu pobytu, pohlaví a státního občanství - k 30. 11. 2010* [online]. 2010. [cit. 30. března 2011]. Dostupné na: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/10004ABED9/\\$File/c01t01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/10004ABED9/$File/c01t01.pdf)>

⁶⁶ ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v ČR*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. s. 89-90. ISBN 80-7178-648-9.

⁶⁷ PAVLÍKOVÁ, E. a SLÁDEK, K. *Sociální situace a religiozita ukrajinských migrantů v ČR*. 1. vydání. Červený Kostelec: Nakladatelství Pavel Mervart, 2009. s. 13- 19. ISBN 978-80-86818-95-5.

ekonomických podmínek, našetřit si na nové bydlení či umožnit dětem studium na škole.⁶⁸

V ČR také existuje mnoho ukrajinských krajanských organizací. Mezi jedny z nich patří Sdružení Ukrajinců a příznivců Ukrajiny. Hlavními aktivitami touho sdružení je pořádání kulturních akcí, kde se prezentuje ukrajinská kultura. Další větší organizací je Ukrajinská iniciativa, jejíž hlavním cílem je snaha udržet a dále rozvíjet ukrajinskou kulturu v české společnosti. Fórum Ukrajinců je také občanské sdružení, jehož členy jsou většinou studenti či mladší Ukrajinci. Hlavním cílem tohoto sdružení je hájit práva Ukrajinců žijících v Čechách. Mezi Další organizace patří například Ruta, což je menší organizace, která vydává časopis Ukrajinský žurnál, nebo také Drželo, jedná se o organizaci, pod jejíž patronací je amatérské divadlo. Členy divadla jsou migranti. Tým divadla pořádá mnohé akce, zejména na Dny ukrajinské kultury v České republice.⁶⁹

Závěrem lze říci, že jak můžeme vidět, hlavní příčinou migrace jsou tedy ekonomické faktory. Je však důležité se zmínit, že pracovní podmínky a náročnost vykonávané práce ukrajinským migrantem jsou poněkud odlišné od těch, které vykonává rodilý občan ČR. S tím ovšem souvisí fenomén pracovní migrace Ukrajinců, což je nelegální sektor, ve kterém se vyskytují.⁷⁰

⁶⁸ LEONTIYEVA, Y. *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 35-36. ISBN 80-7330-098-2.

⁶⁹ LEONTIYEVA, Y. *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 39-42. ISBN 80-7330-098-2.

⁷⁰ Více informací o ukrajinské migraci: LEONTIYEVA, Y. *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 32- 45. ISBN 80-7330-098-2

10. Vietnamci a migrace

Mezi další země, jejichž obyvatelstvo migruje do jiných zemí světa, patří Vietnam. Jednou ze zemí, kterou si vybírají, se stala i Česká republika.

První vlnu migrace tvořili ve čtyřicátých letech 20. století vietnamští studenti, kteří dodnes zůstali v České republice. Počátek přílivu většího počtu vietnamských migrujících mnozí spatřují v padesátých letech 20. století, jednalo se zejména o vietnamské děti z válkou oslabeného Vietnamu. V této době došlo také k navázání diplomatických vztahů mezi ČSR a VDR. Hlavním důvodem byla nutnost většího množství pracovních sil z pohledu Československa a potřeba vzdělávat pracovníky z hlediska VDR. Hlavní tažnou silou vietnamské migrace byla teda motivace získání kvalitnějšího vzdělání a tím zlepšeného společenského postavení ve Vietnamu.⁷¹ Na základě několika dohod mezi ČSR a VDR, které se týkaly zvyšování kvalifikace a odborné přípravě vietnamských občanů, přicházelo do Čech stále více Vietnamců. Nejvyšší nárůst byl zaznamenán v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století.

Od devadesátých let se příčiny migrace Vietnamců do Česka pozvolna mění. Migraci za studiem a odbornou praxí postupně vystřídal migrace za obchodní činností. Vietnamci vidí v nové zemi možnost lepšího výdělku, než jaký se jim dostal ve Vietnamu. Jejich cílem není poznat něco nového a změnit své kulturní prostředí. Usilují zejména o uživení své rodiny, o finanční zabezpečení svých dětí, ale také v neposlední řadě se chtějí materiálně postarat o svou rodinu, která zůstala v rodné zemi, ve Vietnamu.⁷²

Dle údajů Českého statistického úřadu z listopadu 2010 tvoří celkový počet Vietnamců 60 363 žijících na území České republiky⁷³

V České republice také existuje mnoho vietnamských krajanských organizací. Svaz Vietnamců v ČR je organizace, která vznikla v roce 1999. Snahou této organizace je podporovat vztahy mezi ČR a seznamovat občany s vietnamskou kulturou

⁷¹ ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v ČR*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. s. 103- 104. ISBN 80-7178-648-9.

⁷² Více o vietnamské migraci: LEONTIYEVA, Y. *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 46-62. ISBN 80-7330-098-2.

⁷³ Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR. *Cizinci podle typu pobytu, pohlaví a státního občanství - k 30. 11. 2010* [online]. 2010. [cit. 30. března 2011]. Dostupné na: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/10004ABED9/\\$File/c01t01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/10004ABED9/$File/c01t01.pdf)>

prostřednictvím rozmanitých kulturních akcí. Svaz vietnamských podnikatelů zastupuje a hájí zájmy vietnamských podnikatelů, snaží se pomáhat při integraci vietnamské menšiny do české společnosti. Dalším sdružením je Klub Bambus, který podporuje výuku jazyků na základních školách. Zprostředkovává výuku vietnamského jazyka českým dětem a výuku českého jazyka vietnamským dětem. Zároveň pořádá mnohé kulturní akce. Mezi další spolky a organizace patří například Česko- vietnamská společnost, která publikuje informace a články o Vietnamu, OS Klub Hanoi, což je internetové sdružení Vietnamců v ČR a všech, jež se zajímají o Vietnam.⁷⁴

Myslím si, že v současné době se již vietnamská komunita částečně integrovala s naší společností. Díky novým generacím Vietnamů, které se zde již narodily, dochází, dle mého názoru, k postupnému rušení mezikulturních překážek. Přesto se zde však stále objevuje určitá xenofobie vůči Vietnamcům, která je ztělesněná především tržnicemi, které jsou velkým finančním zdrojem vietnamských komunit u nás.

⁷⁴ LEONTIYEVA, Y. *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. s. 58- 60. ISBN 80-7330-098-2.

Praktická část

1. Výzkum na vzorku vietnamské a ukrajinské menšiny v ČR

1.1. Problém a cíl výzkumu

Téma vietnamské a ukrajinské menšiny jsem si vybrala zejména z toho důvodu, že mě dané téma zajímá, ale také proto, že se tomuto tématu věnovalo doposud jen málo pozornost.

Při hledání takto zaměřených výzkumů, jsem zjistila, že žádné z nich nebyly přímo takto zaměřeny. Do současnosti (únor 2011) proběhlo mnoho výzkumů, zaměřených na migraci a její vliv na imigranta. Žádný z nich však nebyl orientován pouze na náboženskou ne/stabilitu. Výzkumy byly zaměřeny zejména na motivační procesy migrujících.

V rámci své práce, jsem se pro příklad setkala s publikací, která je věnována ukrajinským migrantům v ČR. Tato práce se zabývá zejména sociální situací a religiozitou Ukrajinců, žijících v ČR. Výzkumný projekt probíhal v roce 2008- 2009, byl uskutečněn Centrem pro studium migrace Univerzity Karlovy Katolické teologické fakulty a byl veden formou rozhovorů. Pro nás nejdůležitějším závěrem projektu je, že ačkoli je mnoho Ukrajinců v ČR velmi nábožensky založených, upouští od náboženské praxe. Avšak ti, kteří zůstali „věrní“, jsou mnohem lépe integrováni do české společnosti. Tato publikace, nazvána „Sociální situace a religiozita ukrajinských migrantů v ČR“ se tedy, jak jsem již výše uvedla, zabývá náboženskou praxí Ukrajinců. Zda se účastní bohoslužeb, či ne, zda-li je jejich víra stejně pevná jako v jejich zemi na Ukrajině. V tomto výzkumném projektu však není zahrnuto, pro nás důležité téma, týkající se náboženských svátků a formy jejich oslav.⁷⁵

Kniha *Menšiny a migranti v ČR* také uvádí informaci, jaké tradice u Vietnamců v ČR přetrvávají. Stále pevnou tradicí je uctívání předků, kdy se v rodině nachází oltář předků. Uvádí se, že u vietnamské menšiny také přetrvává slavení svátku Tet, kdy se Vietnamci navštěvují a vzájemně hostí.⁷⁶

Závěrem lze tedy říci, že existuje mnoho výzkumů zabývajících se migrací a jejími dopady. Jsou zkoumány sociální faktory, integrace do hostitelské společnosti,

⁷⁵ Projekt je vydán v publikaci: PAVLÍKOVÁ, E. a SLÁDEK, K. *Sociální situace a religiozita ukrajinských migrantů v ČR*. 1. vydání. Červený Kostelec: Nakladatelství Pavel Mervart, 2009. 120 stran. ISBN 978-80-86818-95-5.

⁷⁶ ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v ČR*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. s. 103. ISBN 80-7178-648-9.

migranti na trhu práce. Výzkumy se také věnují náboženské problematice. Jaký vliv na víru má migrace, zda dochází k odcizení, či ještě k většímu prohloubení. Navzdory tomu jsem se však nesešla s žádným výzkumem, který by proběhl a měl by za hlavní cíl zjistit, vliv hostitelské země na vnímání tradičních svátků migrantů. Problémem tedy je značná absence jakéhokoli výzkumu, který by se zaměřoval na uchovávání či změnu tradic a zvyků vietnamské a ukrajinské menšiny v České republice, které se ke svátkům vážou.

Podle mého názoru můžeme, díky hlubšímu proniknutí do tradic a vnímání kultury u imigrantů (nejen Vietnamci a Ukrajinci), lépe pochopit, nebo alespoň přiblížit to, jak se dané menšině jiné národnosti asimilovat či skloubit zvyky své rodné země se zemí hostitelkou.

Pro potřeby mého výzkumu je nutné stanovit si cíl, jakým se bude tato práce ubírat. Již v počátku sestavování práce, jsem si jako hlavní cíl projektu, zvolila to, jak je náboženství migrantů ovlivněno jejich hostitelskou zemí a do jaké míry se to projevuje v jejich náboženské praxi. Z toho tedy vyplývá, že mým hlavním cílem je zjistit míru udržování náboženského vyznání a s tím související lpění na tradičních zvycích daného náboženství a s tím nezaměnitelně spojenými svátky.

Praktická část práce si tedy bere jako úkol zjistit, v jak velké míře jsou slaveny/ neslaveny svátky, které migranti tradičně slaví ve své rodné zemi a jak a jestli vůbec jsou slaveny svátky a zvyky náležící do tradičních oslav hostitelské země, v případě tohoto výzkumu je to Česká republika.

Mezi další úkoly, které k tématu nepochybně patří, jsou důvody slavení/ neslavení svátků, patřících jak k tradicím rodné tak i hostitelské země. Jaké motivační pochody vedly migranty k jejich současnému projevování víry a ke změně tradičního prostředí a na příčinu migrace jako takové.

1.2. Výzkumné otázky

Během rozhovorů, které s imigranty probíhaly, jsem svoji pozornost zaměřovala zejména na otázky, týkající se právě oněch svátků. Zajímalo mě způsob a míra slavení a prožívání jednotlivých svátků a možné změny, které by mohly nastat při změně země pobytu.

Jak jsem již uvedla, výzkum se zaměřuje na ukrajinskou a vietnamskou komunitu. V průběhu výzkumu jsem musela brát ohled na odlišné náboženské vyznání, které v dané zemi převažuje.

Jelikož Vietnamci a Ukrajinci patří mezi jedny z nejpočetnějších menšin v České republice, nebylo v silách pouze jednoho výzkumníka pojmout celé tyto skupiny.

Přestože se jednalo o dvě odlišné menšiny, můžeme výzkumné otázky shrnout do těchto následujících bloků?

- a.) Jak dlouho respondent žije v České republice a co bylo hlavním důvodem jeho migrace?
- b.) Jak respondent vnímá české svátky, zda-li dodržuje nějaké zvyky a tradice, které se k nim vážou?
- c.) Zda stále dodržuje svátky, tradice rodné země, nebo se kvůli migraci jejich význam vytrácí?

1.3. Zkoumaný vzorek a jeho charakteristika

Respondenti byli do tohoto výzkumu vybíráni metodou náhodného výběru a pomocí mých informátorů. Zpočátku jsem si však zvolila několik základních, zároveň však velmi důležitých kritérií, na základě nichž jsem respondenty vybírala. Hlavním aspektem výběru byla potřeba najít respondenta, který má svou domovskou zemi Ukrajinu, či Vietnam. Následovala potřeba respondenta, který ačkoliv se narodil a žil určitou dobu v jedné z těchto zemí, imigroval do České republiky. Kritériem výběru však byla také délka pobytu v hostitelské zemi, které nesměla být kratší než dva roky. Z toho tedy vyplývá, že profil mého respondenta vypadá tak, že se jedná o Ukrajince či Vietnamce, který se narodil a žil určitou dobu ve své rodné zemi, později však imigroval do České republiky. Ve zpracování výzkumu bude důležitá také religiozita migranta, která však nemá vliv na jeho výběr.

V průběhu práce jsem navštívila několik míst, kde je možné setkat se s respondenty. Probíhalo také krátké terénní pozorování potencionálních respondentů v několika obchodech v Olomouci. Výběr vzorku byl náhodný, část respondentů byla také vybrána na základě doporučení mých informátorů. Při výběru jsem se však vždy soustředila na osoby, které zapadají do výše uvedených kategorií.

Většina rozhovorů byla předem domluvena, proběhla na smluveném místě ve smluvený čas, a tudíž na ně byl dostatek času. Všichni dotazovaní byli seznámeni s důvody a potřebami tohoto výzkumu. Hendl uvádí etické zásady, kterými je třeba se ve výzkumu řídit. Upozorňuje zejména na potřebu informovaného souhlasu respondenta, který musí být zároveň informován o průběhu a s okolnostmi výzkumu. Zdůrazňuje také důležitost zachování anonymity respondenta, která nesmí být zveřejněna nikomu dalšímu.⁷⁷

Respondenti vědomě svolili k nahrávání jejich rozhovorů a s použitím jejich odpovědí ve výzkumné části a ke zpracování výsledků výzkumu. Všichni respondenti byli zletilí, nebyla tedy potřeba souhlasu třetí osoby. Byli také srozuměni s tím, že budou změněny jejich osobní informace, jako je jméno, nebo jiná fakta, která by danou osobu mohly identifikovat.

Obecně však říci, že vybrané osoby vždy reagovali velmi ochotně a vřele, poskytnout rozhovor pro ně nebyl problém. Všechny rozhovory byly zaznamenávány na diktafon se souhlasem respondentů.

Čas a místo konání rozhovoru bylo s respondenty domlouváno převážně formou emailu. K osobním setkáním došlo na neutrálním místě, nebo v místě zaměstnání respondenta. Při průběhu rozhovoru jsem udržovala dostatečný neutrální odstup. Snažila jsem se být objektivní, ale zároveň díky metodě polostandardizovaného rozhovoru, jsem se respondenty snažila navést na správný tok mých výzkumných cílů.

Všichni vybraní respondenti splňují výše uvedená kritéria. Spadají do několika věkových kategorií. Jedná se o 4 Ukrajince a čtyři Vietnamce. Jednotliví respondenti mají různé dokončené vzdělání. Věkový průměr osob je pro ukrajinské respondenty 27 let a pro vietnamské respondenty také 27 let.

Respondent 1 je žena, Ukrajinka, má 41 let, dvě děti, které žijí s ní v ČR, v současné době vyučuje na vysoké škole. V České republice žije 9 let. Hlavním důvodem migrace byla pracovní příležitost, která jí byla v ČR nabídnuta.

Respondent 2 je žena, Ukrajinka, má 20 let. V současnosti studuje. V České republice žije 13. rokem. Příčinou migrace byla pracovní příležitost její matky v České republice.

Respondent 3 je muž, Ukrajinec, má 22 let. V současné době studuje. V České republice žije 14 let.

⁷⁷ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. s. 155-156. ISBN 80-7367-040-2.

Respondent 4 je žena, Ukrajinka, má 25 let. V současné době studuje. V České republice žije již 11. rokem.

Respondent, kterého budu pro potřeby výzkumu označovat jako respondenta A, je žena, pochází z Vietnamu, má 21 let a v současné době je studentkou. Do České republiky se přestěhovala spolu se svou rodinou, když jí bylo 6 let. Žije tu tedy 16 let. Jako hlavní důvod imigrace uvádí ekonomické důvody.

Respondent B je muž, Vietnamec, má 41 let a má vysokoškolské vzdělání, má tři děti, které žijí také v ČR. V České republice žije již 25 let. Hlavním důvodem jeho migrace bylo studium na vysoké škole v ČR a vidina lepší budoucnosti.

Respondent C je žena, Vietnamka, má 25 let, v současné době je studentkou. V České republice žije 18 let. Důvodem imigrace byly pracovní povinnosti, které zde její otec měl a obeznámenost s prostředím ČR.

Respondent D je žena, Vietnamka, má 22 let, v současné době studuje. V České republice žije již patnáctým rokem. Příčinou migrace byla lepší možnost vzdělání, které jí rodiče chtěli poskytnout a také obeznámenost s prostředím ČR.

1.4. Výzkumná metoda sběru dat, zpracování a analýza

Jak je z výše uvedených poznatků možné rozpoznat, pro svůj výzkum jsem zvolila metodu kvalitativního výzkumu. Hendl vidí v kvalitativním výzkumu mnoho předností. Kvalitativní výzkum nám umožňuje zkoumat dané téma a jeho představitele v přirozeném prostředí, dává nám možnost získat hlubší popis při zkoumání jedince, či například nějakého fenoménu, také nám umožňuje navrhnout studie. Vedle kladů kvalitativního výzkumu však Hendl také hovoří o záporech tohoto druhu výzkumu, které jsou mu připisovány. Mezi nedostatky patří přílišná subjektivita dojmů, téměř nemožnost aplikovat dané výzkum na širší pole lidí, protože je tento druh výzkumu aplikován na menším počtu lidí. Kvalitativnímu výzkumu je také vytýkána malá transparentnost, kvůli čemuž je těžké rozpoznat na základě čeho, byli jedinci vybíráni.⁷⁸

Jako hlavní a zároveň jedinou výzkumnou metodu pro tento výzkum jsem použila polostandardizovaný rozhovor. Část otázek jsem tedy měla připraveno již předem rozhovoru, další byly pro doplnění pokládány během rozhovorů s respondenty.

⁷⁸ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. s. 52-54. ISBN 80-7367-040-2.

Metodu polostandardizovaného rozhovoru jsem použila proto, že bylo možné v průběhu dotazování otázky pozměňovat či přidávat a také mi to umožnilo náležitě a souvisle reagovat na odpovědi respondentů, což by za použití metody standardizovaného rozhovoru nebylo možné. Dalším důvodem pro výběr právě této metody byla možnost doptávat se respondenta v případě, pokud došlo k nepochopení či nepochopení odpovědi dotazovaného. Tato metoda pomáhá výzkumníkovi také v tom, aby se držel jisté struktury svého výzkumu, a tím mu bylo zajištěno, aby neodbíhal od daného tématu, které si zvolil jako stěžejní při svém výzkumu.

Při svém výzkumu a při probíhajících rozhovorech jsem se zaměřovala zejména na jednotlivé svátky, tradice a zvyky, které se k daným svátkům vážou. Jakým způsobem jednotlivé svátky respondenti slaví, do jaké míry je uznávají a slaví.

Velkou roli v rozhovoru hrály také nonverbální projevy dotazovaného. Díky těmto výrazům a gestikulacím respondenta mi bylo možné rozpoznat jeho překvapenost či jistoty.

Z dat, která jsem získala z jednotlivých uskutečněných rozhovorů, jsem v první fázi vytvořila doslovný přepis. Aby byly udrženy všechny podmínky, které jsem uvedla, a se kterými jsem seznámila všechny dotazované, pozměnila jsem některé charakteristiky, týkající se osoby daných respondentů. Aby bylo chráněno jejich soukromí a anonymita, na místo jejich jmen jsem, v případě Ukrajinců dosadila čísla, a v případě Vietnamců písmena abecedy. Čísla a písmena byla přiřazena tak, jak šly jednotlivé rozhovory časově za sebou.

1.5. Výsledky výzkumu

Jak jsem již výše uvedla, ve svých rozhovorech jsem se zaměřovala zejména na současný stav, týkající se oblastí svátků a tradic, do jaké míry jsou slavěny české svátky, svátky jejich rodné země (Ukrajina, Vietnam).

V této kapitole zveřejním výsledky mnou provedeného výzkumu. Výsledky rozdělím do určitých tematických skupin. I přesto, že se jedná o poměrně specifické téma, je provázáno mnoha dalšími faktory a oblastmi, které jej ovlivňují. S tématem úzce souvisí náboženské či sociální otázky.

Protože byl můj výzkum zaměřen na dvě národnosti- Ukrajince a Vietnamce, ocitají se tyto dvě národnosti ve stejné situaci, ale také se v mnohém liší. Musí čelit

novému prostředí a do jisté míry se sžívají s novou společností. Tyto dvě skupiny budou ve výsledcích výzkumu uváděny samostatně, jelikož mají odlišné náboženské vyznání a tradice těchto dvou zemí se radikálně liší. Výsledky budou také rozděleny do jednotlivých skupin, dle tématu, které jsem v rozhovorech objevila. Důvodem je lepší přehlednost a orientace v problematice. Jednotlivá témata jsou vzájemně propletena.

1.5.1. Ukrajinci

První skupinou respondentů jsou Ukrajinci. Jak jsem již výše uvedla, počet dotazovaných Ukrajinců je čtyři.

1.5.1.1. Důvody migrace

Na počátku rozhovorů byla respondentům kladena otázka, co považují za hlavní důvod imigrace do České republiky. Respondenti odpovídali velmi přesvědčeně a otevřeně o svých důvodech imigrace. Nečinilo jim problém, tuto otázku zodpovědět.

Všichni respondenti byli buď přímo, či nepřímo seznámeni s životem v České republice. Někteří z nich navštívili na delší dobu Českou republiku ještě před jejich imigrací. Ve dvou případech to byla také rodina imigrantů (rodiče), která zde delší dobu pobývala a tak je seznámila s životem v České republice a s jeho okolnostmi. Většina respondentů uváděla jako důvod k imigraci zejména ekonomické důvody, dostali zde pracovní nabídky. V České republice spatřovali naději a možnost pro lepší ekonomické zázemí.

„Já sem tady dostala nabídku dělat doktorský program a jinak sem vyštudovala český jazyk a ukrajinský jazyk.“

(Respondent 1)

V jednom případě byly jako důvod migrace uvedeny osobní záležitosti.

„hmm, no máma se sem přestěhovala za tátou.....“

(Respondent 2)

Dalo by se tedy říci, že v uvedeném dotazovaném vzorku ukrajinských respondentů převládá jako hlavní důvod migrace do České republiky vidina lepšího

ekonomického zázemí a tím jistější budoucnosti, než jakou jim nabízela soudobá Ukrajina.

1.5.1.2. Náboženské svátky

Jak je bylo možné zjistit z informací, které jsem uvedla o ukrajinských svátcích, slaví Ukrajina stejné svátky, jako se slaví v České republice. Avšak tradice, zvyky, ale i data jednotlivých svátků se v mnohém liší a existují rozdíly mezi tradičními ukrajinskými a českými svátky.

Tyto otázky, které se týkaly náboženských svátků, jak českých, tak těch ukrajinských, měly velmi úzký vztah k náboženské víře respondentů. Dva ze čtyř ukrajinských respondentů uvedli, že jsou věřící, ale v jejich případě se jednalo spíše, jak uvádí, o „pěknou tradici“ (respondent 3). Tito dva respondenti se nepovažují za ateisty, ale obecně uvádí, že navštěvují kostel pouze při významných událostech (svatba, pohřeb). Dva ze čtyř respondentů se považují za aktivní věřící. Hlásí se k pravoslaví. Navštěvují kostel při mnoha příležitostech, jako jsou Velikonoce apod.

„ Věřící jsme asi jako všichni Ukrajinci - spíše pěkná stará tradice, kterou dodržujeme a úcta k bohu než náboženský fanatismus jako třeba v Polsku. Do kostela chodit jednou ročně nebo u zvláštních příležitostí (u křtu, pohřeb, svatba aj), ale desatero mít na paměti stále. Ale ne že bychom podle toho žili, jako někteří věřící v České republice. Všeho s mírou. Jinak jsme pravoslavní.“ (Respondent 3)

Všichni respondenti jsou seznámeni a znají průběh, tradice, zvyky českých Velikonoc, avšak, je prožívají poměrně stejně jako v jejich rodné zemi. Slaví je a prožívají podle ukrajinských tradic a v ukrajinském duchu. Chystají tradiční ukrajinské velikonoční pokrmy, barví vajíčka, dodržují půst, a největší důraz kladou na navštívení kostela, kde se koná mše.

V určité míře se u nich však vyskytují i české tradiční zvyky, jako je chození s pomlázkou, či chystání zdobených vajíček pro koledníky. Tento zvyk ale spíše berou jako určitou kolektivní činnost, kterou vykonávají proto, aby se příliš nevymykali českým tradicím. A také respondenti, kteří mají děti, uvádějí, že právě kvůli dětem konají tuto tradici.

Pro většinu dotazovaných Ukrajinců byly a jsou Velikonoce nejvýznamnějším a nejoblíbenějším svátek v roce a to se nezměnilo ani jejich příchodem do České republiky.

„ To Velikonoce jsou jiný kafe. Největší křesťanský svátek slavíme podle Ukrajiny a snažíme se ho díky babičce dodržovat alespoň minimálně - vajíčka, tradiční jídlo a tak. České Velikonoce neslavíme, ale zásobu vajíček a čokolád pro jistotu doma máme, kdyby náhodou chtěl někdo ze známých dojet, neznámým neotvíváme (smích) . Jinak ten sadistický zvyk s pomlázkou mi připadal absurdní do okamžiku, než jsem seřezal, teda, pomladil se spolužákama jednu slečnu a ještě za to dostal panáka (smích)...Dřív jsem tedy slavil oboje, rodiče ne.....spíš kvůli mně...jako dítěti.....Teď na to není čas.....“

(Respondent 4)

Dalším svátkem, který je u migrantů z Ukrajiny dodržován, jsou Vánoce. Jak jsem již uvedla, Ukrajinci slaví Vánoce tradičně 6. ledna. U všech dotazovaných respondentů je průběh vánočních oslav a s nimi spjatých tradic poměrně stejný, jak jeden z respondentů uvádí „*slavíme dvojí vánoce*“ (respondent 1). V dobu českých Vánoce, tedy 24. prosince, přijali mnoho tradic. Štědrý den mají všichni z dotazovaných vzájemně velmi podobný. Mají vánoční stromek, dávají si také dárky. Dva ze čtyř respondentů také přejali český zvyk, kdy se jí smažený kapr a bramborový salát.

Ukrajínští migranti v ČR však slaví také Štědrý večer 6. ledna, který je tradičním ukrajinským svátkem. Opět se všichni respondenti shodují na průběhu tohoto dne. O tomto vánočním čase se schází v rodinném kruhu a oslavují na „ukrajinský způsob“. Slaví jej poměrně stejně jako v rodné zemi. Stále neopomíjeným zvykem jsou pro ně tradiční pokrmy, kdy chystají tradičních dvanáct chodů, i tzv. kuřju. Jeden z respondentů popisuje 6. leden takto: „*nedělá se jakoby nějaká velká akce, ale spíše jdeme do kostela, máme mši a samozřejmě se chystá nějaké tradiční ukrajinské jídlo...vždycky máme kuřju, to je vlastně takový základ...*“ (respondent 4)

Lze tedy říci, že dotazovaní ukrajínští migranti v České republice slaví jak českou podobu Vánoc, tak i tu ukrajinskou. Přesto však ta ukrajinská podoba je v nich více zakořeněná a má pro ně větší význam. Respondent uvádí „*slavíme jak ty české, tak ty ukrajinské vánoce, ale ty ukrajinský jsou konkrétně pro nás....hmm..hlubší...*“ (respondent 3)

1.5.1.3. Ostatní svátky

Jediným náboženským ukrajinským či českým svátkem, který respondenti dále zmiňovali, byl svátek sv. Mikuláše. Tento svátek se však slaví zejména kvůli dětem, kdy převládá ukrajinská podoba svátku sv. Mikuláše. Je slaven dle ukrajinské tradice 19. prosince. Děti dostávají nějaké menší dárky, či sladkosti v noci pod polštář. Míra prožívání tohoto svátku však závisela na tom, zda má respondent děti či ne. Slaví jej zejména respondenti s malými dětmi, v menší míře se tento svátek objevuje u dospělých bezdětných respondentů, kteří dostávají dárky od rodičů. Dva z respondentů tento svátek však vůbec neznají a ani je tedy neslaví.

Ostatní náboženské svátky, jak české tak ukrajinské respondenti neslaví. Jeden z respondentů uvedl *„obecně můžu říct, že slavíme ty zmíněné svátky (Velikonoce, Vánoce, Mikuláš ta), ještě potom narozeniny a tak, ale to je tak všechno...“* (respondent 1).

1.5.2. Vietnamci

Druhou skupinou respondentů, které jsem si pro svůj výzkum vybral, jsou Vietnamci žijící v České republice. Jak jsem již výše uvedla, počet dotazovaných jsou čtyři Vietnamci.

1.5.2.1. Důvody migrace

Podobně jako u předchozí skupiny Ukrajinců, bylo mou úvodní otázkou, co vidí jako hlavní důvod jejich imigrace do České republiky. Všichni čtyři respondenti odpovídali přímo, bez problémů, či dlouhého zaváhání.

Jako hlavní důvod uvádějí respondenti ekonomické důvody imigrace, zejména dobré podmínky pro rozvoj osobního podnikání. Dalším důvodem byla také možnost lepšího studia, než kterou jim nabízela jejich rodná země.

Všichni dotazovaní byli také přímo, či nepřímo seznámeni s podmínkami, které jim Česká republika nabízela, což bylo také jedním z důvodů, proč si vybrali ČR jako svůj cíl. Následující odpověď respondenta je velmi charakteristika i pro ostatní: *„No, tak rodiče tu už předtím vyučovali v 80. letech...a potom se zase vrátili do Vietnamu. A pak po nějaké době, strávené ve Vietnamu, sháněli lepší životní podmínky...a...chtěli nám vlastně poskytnout lepší vzdělání, tak se rozhodli, že se sem zase vrátí...a právě*

proto, že tady už předtím byli...v těch 80. letech..tak věděli...znali to prostředí tady...tak to byl právě jeden z důvodů, proč se chtěli vrátit do České republiky.“ (respondent D)

Lze tedy jako hlavní důvody imigrace respondentů, stejně jako u předchozí skupiny ukrajinských dotazovaných, považovat imigraci za lepšími ekonomickými možnostmi a lepší možností vzdělání.

1.5.2.2. Náboženské svátky

Jak bylo možno vyčíst v teoretické části této práce zabývající se vietnamskými svátky, Vietnamci obecně mají odlišné náboženské vyznání, než je tomu v České republice. Z toho jasně vyplývá, že se budou lišit i svátky a zvyky, které se v těchto zemích tradičně oslavují.

Otázku slavení jednotlivých svátků, bude tedy jistě provázet postoj respondentů k víře. Lze říci, že respondenti zcela otevřeně a klidně vyjadřovali svůj postoj k náboženskému vyznání. Většina respondentů se nepovažuje za věřící, ale svými tradicemi a zvyklostmi se spíše přiklání k buddhismu, jak uvádí: *„Neřekla bych, že jsem nějak věřící...že jsme buddhisté....ale dodržujeme ty buddhistické svátky..máme nějakou víru..ale není to prostě, že bysme třeba chodili to chrámů buddhistických a tak...a že bysme se modlili...prostě...k Buddhovi...to ne...ale ty svátky...ty tradice jsou zakořeněny v té kultuře...“* (respondent C). Ta odpověď by se dala přiřadit k většině dotazovaných, jejich odpovědi byli velmi totožné s výše uvedenou.

Jedním z vietnamských svátků, který zde Vietnamci slaví je Nový lunární rok, který se nazývá Tet. Jak respondenti uváděli, jedná se o svátek, který je pro ně velmi důležitý a významný. V tento den si připomínají své zemřelé příbuzné, slaví ho dle vietnamských tradičních zvyklostí, jak jen to je možné a jak jim okolnosti dovolují.

Co se ostatních vietnamských svátků týče, respondenti nezávisle na sobě uvádějí další svátek a to vietnamský Svátek mrtvých, kdy uctívají příbuzné zemřelé vzpomínkou a darování obětín na oltář předků. O ostatních vietnamských náboženských svátcích samozřejmě vědí, ale neslaví je. Dalším uváděným svátkem byl den dětí, který však nepatří do sekce náboženských svátků. Na ty významné svátky, pokud je možnost, odjíždějí zpátky do Vietnamu.

S otázkou náboženských svátků je také neodmyslitelně spjat oltář předků. Ten jednou z důležitých a neopomenutelných věcí, které se k náboženským svátkům vážou.

Většina dotazovaných má ve své domácnosti oltář předků, kde při příležitosti oslav klade nejrůznější obětiny.

České tradiční náboženské svátky Vietnamci znají, jsou srozuměny s jejich tradicemi a zvyky, avšak slaví je jen do jisté míry. Závisí také na tom, zda má respondent děti. Dotazovaní uvádějí, že vánoční či velikonoční svátky slavili spíše, když byli menší děti, nebo je slaví z toho důvodu, že mají menší sourozence, či malá děti.

Velikonoce slaví dotazovaní pouze v mezené míře. Připravují se pouze na příchod potencionálních koledníků, v případě mužů- respondentů však s pomlázkou nechodí. Jeden z respondentů uvádí: „(...)...*moc to teda neprožíváme, ale že bychom tenhle svátek úplně ignorovali, to zase ne.....když přijdou koledníci, tak jim mamka samozřejmě dá nějaký tyčinky, nějakou drobnost, korunku nějakou.....ale že bychom zdobili vajíčka a tak, tak to ne...(...).*“ (respondent A)

Co se vánočních svátků týče, nalézáme podobné odpovědi, jako v případě Velikonoc. Respondenti znají tradice a zvyky českých Vánoce, ale neprojevují se u nich v takové míře, jako v českých domácnostech. U respondentů se objevují tradiční předměty a symboly, jako je vánoční stromeček. V tomto případě opět závisí na přítomnosti menšího dítě ve vietnamské rodině. Respondenti uvádějí, že Vánoce slavili do větší míry jako malé děti, postupem času však tradice vánoc utichla. Nyní mají pouze vánoční stromeček, jedí tradiční jídlo, tedy bramborový salát a smaženého kapra, od ostatních tradic, jako je dávání dárků, však upustili. Příkladná je následující odpověď: „(...)Třeba na Vánoce máme stromeček, protože já mám mladšího bráchu, tak vlastně...no vlastně i když já jsem byla mladší tak to rodiče dělali kvůli mně, že vlastně ty český svátky, by se dalo říct, se dělali kvůli tomu, že...protože to dělali český spolužáci, tak sme to doma dělali taky, aby si to dítě nepřipadalo tak, že nemůže slavit to, co dělají ostatní spolužáci, ale že by to pro nás měla nějaký náboženský význam nebo tak...(...).“ (respondent C)

Svátek sv. Mikuláše dotazovaní neslaví a ani ostatní české náboženské svátky se u nich nevyskytují, jsou s nimi však obeznámeni.

1.6. Zodpovězení určených výzkumných otázek

V této kapitole odhalím odpovědi na výzkumné otázky, které jsem si určila na počátku výzkumu. Do této kapitoly zahrnu jak imigranty z Ukrajiny, tak imigranty z Vietnamu.

1. Jak dlouho respondent žije v České republice a co bylo hlavním důvodem jeho migrace?

Dotazy týkající se tohoto téma, nečilo respondentům problém zodpovědět. Zcela přesvědčeně uváděli určité důvody, z pozorování výrazů respondentů to bylo též možno odvodit.

„ (eee) Tatínek tady v 80. letech studoval, a na začátku 90. let se vrátil do Vietnamu, nebo na konci, promiň, nebo na konci 80. let se vrátil do Vietnamu, tam se seznámil s mojí maminkou a vzali se, já jsem se narodila v osmdesátém devátém a v těch na začátku 90. let tady, jak se otevřely ty hranice, tak tatínek, protože uměl hodně dobře česky, tak se rozhodl, že tady zkusí štěstí, to byly hlavně ty ekonomický důvody a no prostě, znáš to, podnikaví Vietnamci, zavětřili příležitost, jak si vydělat peníze na živobytí. Takže tak.“ (Respondent A)

„ Rodiče tu byli o rok dříve. Přestěhovali jsme se sem z finančních důvodů. Rodiče byli oba státní zaměstnanci a po perestrojce tento sektor šel do kytek, tak začli hledat možnost jak si vydělat na život. Otcův známý mu doporučil jet do České rep. - slovanský jazyk, blízka kultura a tak.....“ (Respondent 4)

Z těchto odpovědí vyplývá, že mezi hlavní důvody migrace se řadí zejména ekonomické důvody. Respondenti viděli v České republice možnost lepšího ekonomického zázemí a finanční jistoty.

Dalším důvodem migrace, který vyplývá z odpovědí respondentů, je znalost českého prostředí, v některých případech ovládali alespoň z části český jazyk. Respondenti uváděli, že Českou republiku navštívili ještě před trvalým příchodem a tudíž měli alespoň z části nějaké informace. Byli informováni buď na základě osobní

zkušenosti, tzn. že Českou republiky navštívili sami, osobně, nebo znali Českou republiku od svých známých či rodiny, kteří ji navštívili.

V jediném případě, uvedl respondent jako hlavní a jediný důvod migrace osobní důvody.

„hmm, no máma se sem přestěhoval za tátou“ (Respondent 2)

2. Jak respondent vnímá české svátky a zda-li dodržuje nějaké svátky a tradice, které se k nim vážou?

Dotazovaní imigranti jsou velmi dobře informováni o českých svátcích, tradicích a zvycích, které se k jednotlivým svátkům váží.

Na základě prostudované literatury, kterou jsem měla k danému tématu k dispozici, jsem na začátku své práce neměla příliš mnoho informací, do jaké míry jsou imigranti činní, aktivní, co se týče českých svátků.

Dalo by se říci, že dotazovaní imigranti (Ukrajinci, Vietnamci) jsou na „půli cesty“ ve slavení českých svátků a dodržování tradic. Vánoce slaví Ukrajinci a Vietnamci téměř podobně. U obou národností se vyskytují tradiční české vánoční zvyky, jako je vánoční stromeček, a tradiční Štědrovečerní večeře v podání smaženého kapra a bramborového salátu.

„No...já mám mladšího bratra a když sme byli malí...řekněme, když mi bylo patnáct, šestnáct let, tak sme ještě slavili Vánoce..a hlavně když sme byli menší teda, tak sme měli doma i stromeček..na Štědrý den sme měli salát a řízek..a vlastně když sme bydleli u český babičky, takže s babičkou sme dodržovali ty český svátky, ale potom, když sme už vyrostli, tak už to postupně tak nějak opadalo a ta atmosféra už se vytrácela...už sme přišli na to, že Ježíšek a ani žádný Santa není (smích)...tak už to nemělo žádný kouzlo no...a teďkon...vlastně postupem času už to tolik...vlastně už to vůbec neslavíme, protože...máme obchod s potravinami a vlastně i o svátcích pracujeme, takže ono pak na to není ani tolik čas..a teďkon co spíš slavíme jsou naše vietnamský svátky, protože to je vlastně pro nás to nejdůležitější, že jo..“ (Respondent D)

Dárky se na Štědrý den vyskytují výjimečně, pokud je v rodině imigrantů nějaké dítě. Neopomenutelným faktem také je, že obě národnosti preferují tento svátek

zejména, pokud se v rodině vyskytují malé děti. Míry intenzity slavení českých vánoc z pozice imigrantů tedy velmi závisí na přítomnosti malého dítěte.

Dotazovaní Ukrajinci a Vietnamci mají také mnoho společného v tom, jak slaví české Velikonoce. I když by se zdálo, že Ukrajinci mají k Velikonocům blíže, protože jako převážně pravoslavný národ znají velikonoční svátky a v Ukrajině je také, i když v trošku odlišné formě slaví, není tomu tak. Přestože Vietnamci jako převážně buddhisté, tento svátek ve své rodné zemi vůbec neslaví, jsou s ním velmi dobře seznámeni a znají tradice a zvyky českých Velikonoc.

Nejdůležitější částí pravoslavných Velikonoc je návštěva kostela, která však v důsledku imigrace téměř u ukrajinských respondentů vymizela. Stále živými zvyky zůstává zdobení vajíček, chystání tradičních pokrmů, jako je mazanec, či přípravy na příchod potencionálních koledníků.

„No..Pečeme mazanec, taky zdobíme vajíčka třeba pro nějaké, kteří přijdou. Ale neprožíváme jej tolik do hloubky.“ (Respondent 1)

Podobně je tomu i u vietnamských respondentů. Přestože tento svátek není vůbec zakořeněn v jejich tradiční kultuře, v životě respondentů se do jisté míry objevuje. Respondenti tento svátek slavili spíše jak menší děti, či jej dodržují kvůli dětem. Dodržují jej pouze v omezené míře.

„Hmmm....Velikonce..taky vlastně, že brácha chodí s pomlázkou. Vajíčka ale nebarvíme...V tomhle případě chodí jenom brácha...Ale já teda vždycky dělám mrtvýho brouka (smích)...(...)“ (Respondent C)

„ (...) že bychom se adaptovali do té míry, že bychom třeba zdobili vajíčka a tak, tak to ne. To myslím, že neznám ani jednu rodinu, která to dělá. Jako vietnamskou...“ (Respondent A)

K ostatním českým svátkům nemají dotazovaní imigranti téměř žádný vztah. V omezené míře se zmiňují o dni sv. Mikuláše, který se vak slaví pouze symbolicky.

Většina dotazovaných ukrajinských respondentů slaví Mikuláše pouze předáváním nějakých drobných dárků, či sladkostí, nebo jej neslaví vůbec.

„ *No teďka už Mikuláše neslavíme....i když je fakt, že od rodičů vždycky nějakou sladkost dostanu..* “ (Respondent 4)

Dotazovaní vietnamští respondenti Mikuláše neslaví.

„ *(...) Mikuláše.....to ne...to neslavíme...* “ (Respondent C)

Jak jsem již výše uvedla, dotazovaní respondenti žádný jiný český náboženský svátek, než výše uvedené, neslaví. Jsou informováni o českých náboženských svátcích a tradicích, ale neslaví je.

3. Zda stále dodržuje svátky, tradice rodné země (Ukrajina, Vietnam), nebo se kvůli migraci jejich význam vytrácí?

Vietnamským respondentům se podařilo dobře vystihnout, jaký význam pro ně mají tradice a svátky mateřské země. Z jejich odpovědí lze vyčíst, že pociťují určitý odklon od tradic a svátků, který však není příliš velký.

„ *(...)...ale jenom přece my to nemůžeme nějaký slavit tak bouřlivě jako ve Vietnamu...no...* “ (Respondent D)

Co se ukrajinských respondentů týče, i přes imigraci stále slaví některé své tradiční svátky. Respondenti uváděli, že vánoce 6. ledna slaví. Převažoval způsob oslav tohoto dne, který spočívá zejména v nachystání tradičního vánočního ukrajinského jídla, společně se vzpomíná a rodinu. Respondenti ve svých odpovědích často také zmiňovali a srovnávali způsob oslav v rodné zemi a v České republice.

„ *(...)..A pak přijdou naše vánoce, když sme zaneprázdnění, tak se stejně sejdem u stolu, ne u tak bohaté nabídky, ale aspoň svíčku si zapálíme, dáme si ty nejdůležitější jídla a vzpomeneme si na ty blízky, co sou vzdálení.* “ (Respondent 1)

„ *(..)....ale mamka třeba jako kdyby...se to snaží přizpůsobit Ukrajině tím, že nám vaří ukrajinské jídlo....* “ (Respondent 3)

Respondenti také často hovořili o Velikonocích. I tento zvyk se uchoval i přes imigraci. Ukrajinci sice ještě preferují ukrajinskou podobu Velikonoc, ale ne do takové míry. Občas barví vajíčka, chystají tradiční ukrajinské pokrmy. Kostel však navštěvuje pouze zanedbatelná část respondentů.

„ Tak táta třeba nechodí s pomlázkou...on má nějaký komplex z dětství, protože ho k tomu vždycky nutili (smích)...ale jinak kamarádi chodí k nám, takže je to jako kdyby tradiční...barvíme vajíčka, většinou se peče mazanec a potom vždycky jedeme na mši, vždycky se rozbíjí vajíčka, které praskne dřív.....nebo vlastně které nepraskne, tak to znamená, že ten dotyčný bude mít zdraví celý rok, takže takové jako by pověry a to, co je s tím spojeno, takové základní...“

Ostatní ukrajinské svátky se ovšem u respondentů nedodržují.

„Obecně můžu říct, že slavíme ty zmíněné svátky, ještě potom narozeniny a tak, ale to je tak všechno.“ (Respondent 1)

V souvislosti s ukrajinskými svátky a jejich slavením hovořili respondenti také o návštěvě Ukrajiny. Na zmiňované svátky ovšem většina respondentů nemá možnost navštívit Ukrajinu. Jako důvody uvádí zejména časovou náročnost, kdy děti mají v době ukrajinských svátků školu. Možnost navštívit Ukrajinu se vyskytuje zejména v podobě letních prázdnin.

„Máme tam strašně velkou rodinu...každé...každé prostě prázdniny tam jedu na delší dobu, abych si prostě tu ukrajinštinu zopakovala, protože jsem se rychle zorientovala na češtinu a tu ukrajinštinu jakože tak zapomínám.“ (Respondent 3)

I druhá skupina respondentů- Vietnamci slaví do jisté míry své svátky. Nejčastějším svátkem, o kterém respondenti hovořili, byl vietnamský svátek nového lunárního roku- Tet.

Z odpovědí lze říci, že je tento svátek slaven do velké míry a převážná část zvyků je pro vietnamské respondenty stále aktuální. Snaží se tento svátek udržet v co nejtradičnější podobě, jak jej znají a slaví ve Vietnamu. Slaví jej pouze v rodinném kruhu a v rámci tohoto svátku se respondenti řídí dle vietnamského lunárního kalendáře.

Respondenti při příležitosti tohoto svátku zdobí své domy, kladou na oltáře předků různé předměty, chystají tradiční pokrmy, dokonce vykonávají mnoho zvyků spojené s tímto vietnamských svátkem.

„ (...)a obvykle se to u nás slaví tak, že se navaří nějaké tradiční jídlo, připraví se oltář..předků...a.....potom se.....chystá jídlo...a nachystá se na ten oltář a zapálí se vonné svíčky. Jsou takový rituál, že musíš mít živého kohouta, který se zabije a který se uvaří a ten kohout se potom dá na talíř a je to symbol v rodině, aby měla rodina štěstí.....vzhledem k tomu, že se v Čechách v takovém období nedají sehnat čerstvé větvičky, tak sme měli symbolicky jenom umělé větvičky, ale někdo si...měli sme vlastně i živé květiny...ale myslim si, že se dokonce i daří... “ (Respondent A)

„Tak třeba Tet...dalo by se říct, že ty přípravy na Tet jsou celkem rozsáhlý...že hospodyňky...vlastně maminky...se připravují několik dní předtím...navarují a uklízejí...je to vlastně něco podobného...jako když tady hospodyňky uklízejí před vánoce...Jak se tady pečou předem cukroví, tak u nás se třeba...dejme tomu, tak týden předem dělá...jak to říct česky...náš vlastně takovej ten tradiční pokrm...je to takový koláč z rýže...to prostě nesmí chybět na žádným stole, protože....to je prostě jako kdybyste neměli bramborový salát na Štědrý den...asi tak bych to řekla (smích)...A ten samotný večer probíhá vždycky tak, že my se řídíme časem ve Vietnamu...že když je ve Vietnamu půlnoc, tak tady je 6 hodin odpoledne...takže my vlastně slavíme v 6 hodin odpoledne, protože se řídíme tím vietnamským časem...to většinou tátové, muži...všechno přichystáme..navaríme, aby sme poctili ty naše předky...dáváme jim jídla na oltář...a táta většinou se k nim modlí nebo děkuje předkům. Takhle jim jakoby vzdáváme úctu.“ (Respondent C)

„Dodržujeme zvaní hosta do domu....protože ona je taková ta tradice, že...nevím, jak se tomu říká česky...ale jakože, když přijde do domu první člověk v novém roce..do domu, bytu....a je jakoby podle znamení..a je nějak spřátelen se znameními jinými, které jsou v rodině...že to přináší nějaké štěstí, tak to vlastně taky tak dodržujeme no...Nebo...tenhle rok sme vlastně neměli kapříka, ale jinak je třeba taky takovej zvyk, že se vypouští kapřík do potoka.“ (Respondent D)

Odpovědi respondentů nám ukazují, že je tento svátek pro Vietnamce stále oblíbený a že i přes imigraci do země, nejen kulturně velmi odlišné, si ponechávají alespoň část své identity v podobě svátku Tet.

V souvislosti se svátkem Tet, zmiňovali respondenti také oltář předků. Dotazovaní mají ve svých domácnostech oltáře předků, někteří mají i dva oltáře, o které se starají, a které uctívají. Dalo by se říci, že se k němu chovají stejně tak, jako by byli ve Vietnamu. Modlí se u něj, při slavnostních příležitostech k nim kladou obětiny, které jsou tradiční i ve Vietnamu.

„My patříme k takové té tradiční rodině, takže oltář máme...Hmmm....Máme vlastně dva...Jeden je věnovaný dědečkovi, který před několika lety zemřel..a druhý oltář...to je spíš takový..když to takhle řeknu...obecný...“ (Respondent D)

Dalším vietnamským svátkem, který respondenti zmiňují je svátek podobný českým dušičkám, Svátek zemřelých. Oslavy tohoto svátku se velmi váží k oltáři předků. Respondenti uvádějí, že v tento den kladou obětiny k oltářům, které v domácnostech mají, chystají pokrmy, které potom k oltáři kladou. A zejména věnují vzpomínku na své zemřelé předky.

„To je den, kdy my uvaříme tu lepkavou rýži a koupíme hlavně ovoce a dáme to na ten oltář předků a zapalujeme ty vonné tyčinky, abychom jako kdyby zavzpomínali na ty zesnulé.“ (Respondent D)

Další náboženské svátky, které by v České republice slavily, respondenti nevzpomínají. Jediným dalším zmiňovaným svátkem byl Den dětí a Den nezávislosti Vietnamské socialistické republiky. Tyto uvedené svátky však nepatří do oblasti náboženských svátků.

„Nech mě chvíli přemýšlet.....Třeba to, co se slaví docela často, ve větším kruhu je dětský den, ale na rozdíl od toho evropského, se jedná o....o svátek pohyblivý. A dětský den připadá myslím na konci září. Probíhá to tak, že se děti oblečou do pionýrského a udělá se takové setkání, kde se třeba zpívá, tancuje a děti dostávají diplomy nebo uznání od nějaké vyšší instance. Třeba v Čechách tady dostáváme pochvalu od velvyslanectví

vietnamského a nebo od Vietnamců. A ještě slavíme vyhlášení nezávislosti Vietnamské socialistické republiky, které spadá na 8. září.“ (Respondent A)

V souvislosti s vietnamskými svátky také respondenti hovořili o příležitostných cestách do Vietnamu. Jako příležitost navštívit jejich rodnou zemi uváděli právě ony zmíněné svátky, zejména pak svátek Tet.

Respondenti jezdí do Vietnamu slavit svátek Nového lunárního roku. Zároveň však uvádějí, že jsou nuceni jezdit pouze v omezeném množství, to znamená, že jezdí pouze vybraní členové rodiny, nebo jezdí jen jednou za několik let. Toto omezení vysvětlují zejména kvůli finančním důvodům, také jako jeden z důvodů uvádějí to časovou náročnost, a že děti v dobu konání svátků chodí do školy. Cesta do Vietnamu je příliš finančně náročná.

„letos v lednu jsem se po 25 letech vrátil na chvíli zpátky do Vietnamu... Tam sem slavil lunární rok... s rodinou, kterou tam mám a pár přáteli...“ (Respondent B)

„jestli tam někdo letí... tak většinou jenom mamka nebo jenom táta... my děti máme školu, tak jestli my někdy letíme, tak to většinou jenom o letních prázdninách... Ted'ka třeba byla moje mamka slavit svátky... před dvouma rukama... Tím že tady moji oba dva rodiče podnikají, tak ono se to celkem hodně náročně časově řeší.“ (Respondent C)

1.7. Diskuze

Hendl uvádí, jak jsem již výše uvedla, že kvalitativní výzkum se potýká s kritikou pro jeho přílišnou subjektivitu. Tato subjektivita pramení z malého počtu osob, které se objevují na více či méně malém prostoru, a které jsou do samotného výzkumu zahrnuty. Důsledkem toho pak může být nemožnost přenést výsledky výzkumu do širšího spektra. I přesto však zůstává faktem a neopomenutelnou výhodou to, že se můžeme seznámit s přirozeným prostředím respondenta, které nám dává možnost seznámit se s jeho běžným životem.⁷⁹

⁷⁹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace*. 1. vydání. Praha: Portál, 2005. s. 52-54. ISBN 80-7367-040-2.

Jak jsem již zmínila, měla jsem, díky rozhovorům a osobnímu kontaktu s respondenty, možnost sledovat jejich nonverbální komunikaci, která mi mnohé napověděla. Již dříve jsem měla možnost potkat se s Vietnamci a Ukrajinci, ovšem ne do takové míry, jakou mi tato příležitost nabídla. Bylo mi jasné, že jsou „odlišní“, ale nebyla jsem schopna vysvětlit do jaké míry. Díky možnosti, které se mi dostalo, to mohu reflektovat alespoň z ohledu našich a jejich svátků.

Jak jsem již naznačila, nebude a není možné zobecňovat získané charakteristiky a informace na všechny Ukrajince a Vietnamce žijící po celé České republice. Výsledky se mohou různit region od regionu, z jedince na jedince. Jak můžeme být schopni vyčíst na předchozích stránkách, záleží také na jedinci samotném, jaký si vytvoří postoj. Vyskytuje se mnoho faktorů, které ovlivňují jedince a jeho přístup k tradicím a svátkům. Může to být náboženská víra, která jedince udržuje v „rozjetých kolejích“, a která mu ponechává vědomí sounáležitosti s danou kulturou. Může to však být i rodina, děti, která jedince „nutí“ přizpůsobovat se či nikoliv. V neposlední řadě by to mohla být i vděčnost jedince za prostředí, které mu poskytlo ekonomické zázemí. Prvků, které mohou pozměnit sounáležitost s rodnou zemí a míru lpění na tradicích a svátcích, je velké množství.

Díky polostrukturovanému rozhovoru, který nám pomáhá držet se chtěného tématu, máme možnost rozvíjet naše dotazy a to, co nás zajímá. Zároveň nám metoda polostrukturovaného rozhovoru napomáhá usměrňovat respondenta tak, aby nedocházelo k odbíhání či změně tématu. Můžeme reagovat na respondentovy odpovědi, či doptávat se na okruhy otázek, které nás zajímají. Myslím si, že tato metoda polostrukturovaného rozhovoru je pro mou práci velmi užitečná a vhodná. Pomohla mi získat potřebné informace a postoje pro můj výzkum.

Pokud uvedeme dosažené výsledky, zjistíme, že respondenti znají české náboženské svátky a v určité míře si k nim našli cestu. I přesto, že oslavy nejsou tak hluboké a procítěné, zjišťujeme z našeho výzkumu, že jim české prostředí není cizí a snaží se s ním sžít. A i přes imigraci stále nacházejí cestu k vlastním tradicím a svátkům.

1.8. Shrnutí

Jako hlavní úkol v této práci jsem si stanovila zabývat se otázkou slavení svátků z pohledu imigrantů- Ukrajinců a Vietnamců, žijících v České republice. Zabývala jsem se tím, do jaké míry slaví české náboženské svátky. Zároveň mě také zajímalo, zda měla imigrace vliv na oslavu tradičních svátků rodné země stanovených imigrantů. Z tohoto důvodu jsem provedla kvalitativní výzkum, který byl založen na polostrukturovaných rozhovorech. Rozhovory byly vedeny se 4 imigranty ukrajinské národnosti a se 4 imigranty vietnamské národnosti. Ve skupině ukrajinských imigrantů se jednalo o 3 ženy a 1 muže. 1 respondent měl vysokoškolské vzdělání a v době rozhovoru pracoval, zbývající tři respondenti byli studenti vysoké školy. Věkový průměr ukrajinských respondentů byl 27. Skupinu vietnamských imigrantů, se kterými byl veden rozhovor, tvořili 3 ženy a 1 muž. Jeden respondent měl vysokoškolské vzdělání a v době rozhovoru byl zaměstnaný, ostatní tři byli studenti vysoké školy. Věkový průměr vietnamských respondentů byl také 27 let.

Rozhovory byly v průběhu nahrávány se souhlasem dotazovaných, poté byly doslovně přepsány. Současně byly upraveny tak, aby byly v souladu s etickými zásadami kvalitativního výzkumu, jak je uvádí Hendl. Během práce s hotovými a přepsanými rozhovory jsem hledala a stanovovala základní rysy. Mezi jednotlivými odpověďmi jsem se snažila nalézt podobnosti a prvky, které by daný vzorek charakterizovaly. Nalezené prvky jsem poté přiřadila do jednotlivých kategorií, které spolu vzájemně souvisely.

Během práce s rozhovory a jejich analýzou se mi podařilo najít několik jevů, které z rozhovorů vyplývaly. Tyto jevy jsem rozdělila do několika kategorií. Jedním z určených jevů byly důvody migrace, které imigranty vedly k přestěhování do České republiky. Zjistila jsem, že mezi nejčastější důvody imigrace u ukrajinských a vietnamských respondentů patří zejména ekonomické důvody, s nimi spojená možnost práce, kterou Česká republika respondentům nabízela. Dalšími důvody bylo studium v ČR a také osobní důvody.

Dalším zmiňovaným jevem byly právě náboženské svátky České republiky. Důležitým zjištěním bylo, že ukrajínští respondenti tady v ČR do jisté míry slaví české Vánoce a Velikonoce. Do jisté míry závisí na rodinném prostředí respondenta. V rodině respondenta, kde se vyskytuje dítě, jsou oslavy českých náboženských svátků hlubší.

Objevují se u nich některé tradice a zvyky spojené s touto variantou slavení českých náboženských svátků. I vietnamští respondenti znají a do jisté míry slaví české náboženské svátky. V jisté podobě se u nich objevují oslavy Vánoc, v malé míře i Velikonoc.

Dalším okruhem, který se prolíná s předchozím tématem, je slavení náboženských svátků, které jsou typické pro rodnou zemi imigrantů, tedy náboženské svátky Ukrajiny a Vietnamu. Nejdůležitějším zjištěním bylo, že i přes imigraci do cizí země, se respondenti snaží dodržovat a slavit alespoň některé náboženské svátky rodné země. U Ukrajinců se jedná zejména o náboženské svátky, jako jsou Velikonoce a Vánoce. Dodržují některé tradice a zvyky, které se k těmto svátkům vážou. U Vietnamců došlo k podobnému zjištění. Vietnamští respondenti slaví zejména největší vietnamský svátek Tet a Svátek zemřelých. Snaží se dodržovat co nejvíce tradic a zvyků, které se s tímto svátkem pojí.

Mezi další zjištění patřilo to, že ostatní svátky, ať už tradičné české náboženské svátky, nebo náboženské svátky jejich rodné země, neslaví. Také se mi podařilo zjistit, že se snaží navštěvovat rodnou zemi, jen jak je to možné. Navštěvují ji zejména v době letních prázdnin, nebo pokud mohou právě v době oněch zmíněných náboženských svátků.

Závěr

Ukrajinci a Vietnamci patří mezi jedny z nejvíce zastoupených menšin v České republice. Na území České republiky se tyto dvě národnosti začaly ve větší míře objevovat zejména v druhé polovině minulého století. V České republice viděli zejména možnost zlepšit si své životní podmínky. Ty jim Česká republika nabízela. Začali se zde tedy usazovat, získali práci na českém trhu. Mnozí z nich se zde rozhodli zůstat. Příčinou jejich rozhodnutí byl zejména strach, že taková nabídka na lepší život, se jim již nenaskytne. Chtěli zabezpečit podmínky pro život, získat možnost lepšího vzdělání jak pro sebe, tak například pro své děti. To bylo jejich důvodem zůstat a žít v České republice.

Moje práce byla zaměřena na ukrajinskou a vietnamskou menšinu žijící na území České republiky. Zabývala jsem se tím, do jaké míry slaví tradiční české náboženské svátky a také tím, zda si uchovali nějakou část své kulturní identity a zda stále slaví tradiční svátky jejich rodné země. Zajímalo mě, jaké svátky slaví a jaké tradice vázající se k těmto svátkům dodržují.

Možná na základě jejich přístupu, velké schopnosti se přizpůsobit, se jim podařilo, i když bezpochyby ne zcela úplně, včlenit se do české společnosti a do českého života. I přes mnohé bariéry, které jim nastala situace přinesla, se dokázali seznámit s českým prostředím. Museli se jistě ocitát v nelehkých životních situacích, které jim přinesla jak možná jazyková neznalost, tak například příchod do cizího kulturního prostředí. Někteří Ukrajinci a Vietnamci přicházejí do České republiky s částečnými znalostmi českého jazyka, či znají české prostředí, avšak nikdy se nelze připravit na něco, než se to stane skutečností. Avšak si myslím, že i přes mnohé nelehké situace, se podařilo Ukrajincům a Vietnamcům dobře vypořádat s životem v České republice.

Ukrajinci a Vietnamci si stále snaží ponechat určitou část svého „já“, své národní identity. Důkazem nám může být to, že stále slaví svátky a dodržují tradice své rodné země. Slaví a dodržují svátky v České republice, které jsou pro jejich rodnou zemi velmi významné. Ukrajinci dodržují ukrajinskou podobu Vánoc, Velikonoc jen, jak jim to jejich možnosti nabízí. Existují však malé obměny. Jako například Velikonoce s pečením tradičních ukrajinských pokrmů, avšak bez tradiční návštěvy kostela. Jsou tu však stále ukrajinské vánoce, dle ukrajinského času, s ukrajinskými vánočními pokrmy.

Také Vietnamci si stále udržují některé pro ně důležité svátky a tradice. Snaží se je dodržovat jen, jak jim možnosti dovolí. Svátek Tet a Svátek zemřelých je stále živým svátkem pro vietnamské imigranty v České republice. Na tyto svátky zastávají tradice a zvyky, které se k nim vážou, zdobí své domy, chystají tradiční pokrmy a stále myslí na své zemělé příbuzné a předky, které uctívají prostřednictvím oltáře.

Co se českých svátků týče, Vánoce a Velikonoce jsou „nejpopulárnější“ v obou dvou menšinách. I přesto, že je neslaví do takové míry jako rodilí Češi, můžeme se s těmito svátky u nich setkat. Dárky, vánoční stromeček či nachystané drobnosti pro koledníky, to je symbol ukrajinských a vietnamských českých svátků.

Ve větší míře jsou udržovány výše zmíněné svátky, ostatní svátky, ať už české, ukrajinské či vietnamské, se příliš v těchto menšinách neobjevují, neslaví.

Tato práce si vzala za úkol prezentovat míru dodržování českých svátků menšinami Ukrajinců a Vietnamců a zároveň ukázat do jaké míry si s sebou do České republiky imigranti přináší své tradice a svátky. Dle mého posouzení by mohla tato práce sloužit jako materiál pro ty, kteří mají zájem seznámit se s kulturním životem ukrajinských a vietnamských imigrantů, mohla by být určitým zdrojem informací pro majoritu, která vidí v menšinách nějaké nebezpečí.

Seznam použité literatury

ABRAHÁMOVÁ, J. a kol. *Všeobecná encyklopedie ve 4 svazcích- 3. díl.* 1. vydání. Praha: Diderot, 1997. 740 stran. ISBN 80-85841-35-5.

ABRAHÁMOVÁ, J. a kol. *Všeobecná encyklopedie ve 4 svazcích- 4. díl.* 1. vydání. Praha: Diderot, 1998. 717 stran. ISBN 80-85841-37-1.

BUBNIK, T. *Základy religionistiky: světová náboženství, nová náboženská hnutí a religionistika.* 2. vydání. Pardubice: Univerzita Pardubice, 2010. 332 stran. ISBN 978-80-7395-288-4.

ČERNÍK, J. *S vietnamskými dětmi na českých školách.* 1. vydání. Jinočany: H&H, 2006. 221 stran. ISBN 80-7319-055-9.

FILIPÍ, P. *Křesťanstvo: historie, statistika, charakteristika křesťanských církví.* 2. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 1998. 195 stran. ISBN 80-885959-35-2.

GAZDOŠOVÁ O. a kol. *Ukrajnistika: minulost, přítomnost, budoucnost (sborník vědeckých prací).* 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. 645 stran. ISBN 978-80-210-4964-2.

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: Základní metody a aplikace.* 1. vydání. Praha: Portál, 2005. 408 stran. ISBN 80-7367-040-2.

HITCHCOCKOVÁ, S. T. a ESPOSITO, J.L., *Zeměpis náboženství: kde žije bůh, kudy kráčí poutníci.* 1. vydání. Praha: Euromedia Group, 2009. 416 stran. ISBN 978-80-242-2524-1.

IČO, J. *Náboženství ve Vietnamu.* 1. vydání. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. 40 stran. ISBN 978-8085394-74-0.

KIRSTE, R. a SCHULTZE, H. a TWORUSCHKA, U. *Svátky světových náboženství*. 1. vydání. Praha: Vyšehrad, 2002. 128 stran. ISBN 80-7021-588-7.

KNOTKOVÁ, B. *Základy asijských náboženství*. 1. díl, *Judaismus, islám, hinduismus, džinismus, buddhismus, sikhismus, pársismus*. 1. vydání. Praha: Karolinum, 2004. 269 stran. ISBN 80-246-0832-4.

KOKAISL, P. *Geografie náboženství*. 1. vydání. Praha : Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2009. 264 stran. ISBN 978-80-213-1935-6

LEONTIYEVA, Y. *Menšinová problematika v ČR: Komunitní život a reprezentace kolektivních zájmů*. 1. vydání. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. 95 stran. ISBN 80-7330-098-2.

MILTNER, V. *Malá encyklopedie buddhismu*. 2. vydání. Praha: Libri, 2002. 287 stran. ISBN 80-7277-111-6.

MURPHY, R.F. *Úvod do kulturní a sociální antropologie*. 2. vydání. Praha: Sociologické nakladatelství, 2008. 268 stran. ISBN 978-80-86429-25-0.

PARTRIDGE, Ch. *Lexikon světových náboženství*. 1. vydání. Praha: Slovart, 2006. 495 stran. ISBN 80-7209-796-2.

PAVLÍKOVÁ, E. a SLÁDEK, K. a kol. *Sociální situace a religiozita ukrajinským migrantů v ČR*. 1. vydání. Červený Kostelec: Nakladatelství Pavel Mervart, 2009. 120 stran. ISBN 978-80-86818-95-9

PECHOVÁ, E: *Vietnamský lunární nový rok*. 1. vydání. Praha: Muzeum hlavního města Prahy, 2010. 40 stran. ISBN 978-80-85394-70-2.

PICKA, J. *Vietnam: země pod obratníkem Raka*. 1. vydání. Olomouc: Poznání, 2007. 176 stran. ISBN 978-80-86606-65-1.

SZCZEPANSKI, J. *Základní sociologické pojmy*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství politické literatury, 1966. 174 stran. ISBN 25-054-66.

ŠIŠKOVÁ, T. *Menšiny a migranti v ČR*. 1. vydání. Praha: Portál, 2001. 188 stran. ISBN 80-7178-648-9.

VASILJEV, I. *Za dědictvím starých Vietů*. 1. vydání. Praha: Etnologický ústav AV ČR, 1999. 223 stran. ISBN 80-85010-19-4.

VAVROUŠKOVÁ, S a kol. *Náboženství a společnost*. 1. vydání. Praha: Orientální ústav AV ČR, 2005. 355 stran. ISBN 80-85425-57-2.

VAVŘÍNOVÁ, V. *Malá encyklopedie Vánoc*. 3. vydání. Praha: Libri, 2002. 287 stran. ISBN 80-7277-132-9.

VYSTRČIL, J. *Křesťanský východ*. 1. vydání. Olomouc: Matice cyrilometodějská Olomouc, 1992. 139 stran.

Časopisy

Do The, D. Historie Buddhismu ve Vietnamu. *Viet Magazín* **2010**, (12), 22–23.

Picka, J.; et al. Tet- Vietnamský Nový rok. *Viet Magazín* **2011**, (14), 23

Picka, J.; et al. Kuchyně-Vařená slepice. *Viet Magazín* **2011**, (14), 10.

Internetové zdroje:

Ředitelství služby cizinecké policie Ministerstva vnitra ČR. *Cizinci podle typu pobytu, pohlaví a státního občanství - k 30. 11. 2010* [online]. 2010. [cit. 30. března 2011]. Dostupné na: <[http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/10004ABED9/\\$File/c01t01.pdf](http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/t/10004ABED9/$File/c01t01.pdf)>

Migrace. *Demografie* [online]. 2004-2009[24. března 2011]. Dostupné na <http://www.demografie.info/?cz_migrace=&PHPSESSID=dccb9f08e8cd6c53567572514dcb43d1>

Migrační politika České republiky. *Ministerstvo vnitra České republiky* [online]. 2010 [24. března 2011]. Dostupné na <<http://www.mvcr.cz/clanek/migrace-novy-clanek-890951.aspx>>

